

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
SOCIĀLO ZINĀTŅU FAKULTĀTE
SOCIOLOĢIJAS NODAĻA

**NACIONĀLIE MOTĪVI TETOVĒJUMU IZVĒLĒ: KLIENTU UN
MĀKSLINIEKU PIEREDZE
BAKALaura DARBS**

Autore: **Marlēna Vidmane**

Studenta apliecības Nr.: mv13058

Darba vadītājs: M.phil. Agita Misāne

RĪGA 2016

ANOTĀCIJA

Bakalaura darba tēma ir „Nacionālie motīvi tetovējumu izvēlē: klientu un mākslinieku pieredze”. Pētījuma mērķis ir uzzināt tetovēšanās mākslinieku un klientu pieredzi nacionāla tetovējuma izvēlē un izveidē. Pētījums veikts, izmantojot kvalitatīvās pētniecības metodes – daļēji strukturētas intervijas ar tetovēšanās māksliniekiem un nacionāla tetovējuma īpašniekiem. Pētījums pierāda, ka nacionāls tetovējums ir simbols, kas laika gaitā nozīmi nemaina.

Atslēgas vārdi: simboliskais interakcionisms, identitātes teorija, nacionalitāte, tetovējums.

ABSTRACT

Bachelor thesis is – „National motives in choosing a tattoo: client and artist experience.” This studys aim is to learn about tattoo artists and clients experiences in choosing a national tattoo. The study was done using qualitative research methods - semi-structured interviews with tatooing artists and national tattoo owners. Also this study proves that national tattoo is a symbol that does not change its meaning by time.

Key words: symbolic interactionism, identity theory, ethnicity, tattoo.

TERMINU SKAIDROJUMI

Tetovēšana – „tetovēšanas līdzekļa ievadīšana cilvēka ādā, veidojot pastāvīgi noturīgu zīmējumu” (Ministru kabineta noteikumi Nr.182, „*Noteikumi par higiēnas prasībām tetovēšanas un pīrsinga pakalpojumu sniegšanai un speciālajām prasībām tetovēšanas līdzekļiem*”, 2015).

Motīvs – 1. Tas, kas liek cilvēkam rīkoties noteiktā veidā, veicot noteiktas darbības; vēlmes, griba; bieži lietots kā vēlmes un iekāres objekts, 2. Ierosinātājs, iniciators. (Oxford Universit Press, 1973., p. 1361)

Tetovēšanās māksla – darbā lietota kā viens no mākslas veidiem, formām un izpausmēm

Tetovēšanās kultūra – darbā lietots kā fenomens

Tetovēšanās mode – 1) aktualitātes, tendences tetovēšanās kultūrā; 2) tetovējums kā modes aktualitāte, uzsvaru liekot uz pašu tetovējumu, nevis tā nozīmi un jēgu (piemēram, jauniešiem mode tetovēties – pats tetovējums ir modes tendence).

Nacionāls tetovējums – tetovējums, kurš tā īpašniekam simbolizē savu nacionālo piederību un/vai mīlestību pret to.

SATURA RĀDĪTĀJS

TERMINU SKAIDROJUMI.....	4
IEVADS	6
1. TETOVĒŠANĀS KULTŪRA.....	9
1.1. TETOVĒŠANĀS VĒSTURE.....	9
1.2. MŪSDIENU TETOVĒŠANĀS KULTŪRA	10
2. SIMBOLISKAIS INTERAKCIONISMS.....	14
1.1.1 OBJEKTI.....	16
1.1.2 INDIVĪDS.....	18
3. IDENTITĀTES TEORIJA.....	21
3.1. NACIONĀLĀ IDENTITĀTE	22
4. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA	25
5. PĒTĪJUMA REZULTĀTU ANALĪZE	30
5.1. TETOVĒŠANĀS MODE RĪGĀ.....	30
5.2. DOMINĒJOŠIE IEMESLI UN APSVĒRUMI NACIONĀLA TETOVĒJUMA IZVĒLĒ.....	32
5.3. NACIONĀLS TETOVĒJUMS KĀ CILVĒKA IDENTITĀTES ATSPoguĻOTĀJS	37
5.4. TETOVĒJUMU SIMBOLISKĀS NOZĪMES	39
5.5. SEKAS.....	41
6. PĒTĪJUMA DISKUSIJA	44
7. SECINĀJUMI.....	49
8. PATEICĪBAS	52
IZMANTOTIE AVOTI.....	53
9. PIELIKUMI	57
1.PIELIKUMS. INTERVIJAS VADLĪNIJAS	58
1.INTERVIJA. TETOVĒTĀJS.....	59
2.INTERVIJA. KLIENTS.	64

IEVADS

Mans ķermenis ir mana dienasgrāmata, un mani tetovējumi ir mans stāsts. (Džonijs Depts) („My body is my journal, and my tattoos are my story.” Johnny Depp)

Mūsdienās arvien vairāk cilvēku izvēlas savu stāstu tetovēt, tā padarot tetovēšanās kultūru arvien aktuālāku. Pēc Ministru kabineta noteikumiem, pats tetovēšanas process tiek definēts kā „tetovēšanas līdzekļa ievadīšana cilvēka ādā, veidojot pastāvīgi noturīgu zīmējumu” (Ministru kabineta noteikumi Nr.182, „*Noteikumi par higiēnas prasībām tetovēšanas un pīrsinga pakalpojumu sniegšanai un speciālajām prasībām tetovēšanas līdzekļiem*”, 2015). Minētais tetovēšanas līdzeklis ir pigments, kuru ievada ādas slānī, izdarot dūrienus ādā. Kad āda ir sadzijusi, pigments veido nelielu virsējo slāni. Tetovējumu var vai nu pārveidot, tam virsū veidojot jaunu, vai noņemt ar lāzeru. (TattooNow, 2006)

Tetovēšanās kultūrā ik pa laikam parādās jaunas modes tendences, aktualitātes. Piemēram, 2013.gadā aizsākās nacionālo tetovējumu mode - „atsākot no iepriekšējiem Dziesmu svētkiem, parādās atpakaļ latviešu simbolika [...], vidēji katru ceturto dienu ir jātaisa kaut kas saistībā ar latviešu zīmēm” (Rīga TV24, 2014). Tetovēšanās mākslinieks Mārtiņš Siliņš saka, ka īpaši aktuāli patriotiskie tetovējumi ir vasarā, kad „vairāk brauc uz mājām ārzemēs dzīvojošie latvieši, līdz ar to, kad viņi atbrauc, viņi grib kādu gabaliņi no Latvijas paņemt līdzi” (4.studija, 2015). Pieprasītākās latviešu zīmes tetovējumos ir Jumis, Laimas slotiņa, Austras koks (turpat). Kādreiz populāri bija ķīniešu hieroglifi, eksotiski tetovējumi, tagad atkal aktuāli kļūst nacionālie simboli. Tetovēšanas salona „*Tattoo Frequency – art Studio*” mākslinieki piekrīt, ka tetovēšanās rada atkarību. Kaut arī tetovēšanās ir sāpīga, tās laikā izdalās adrenalīns, kas rada patīkamu vēlmi procesu atkārtot. (Rīga TV24, 2014)

Nenoliedzami, ka modes tendences ar laiku mainās. Tomēr atšķirībā no, piemēram, apģērbu modes, tetovējums ir „nenovelkams”. Šajā pētījumā uzsvars tiek likts uz indivīda izvēli veidot nacionālu tetovējumu kā paliekošu vērtību, kam ir dziļi personiska nozīme.

Šajā bakalaura darbā pierādās, ka tetovējumi ir izplatīti jauniešu vidū, vecāko paaudzi uzskatot par konservatīvāku. Tomēr sekojošie dati rāda, ka tetovējums nav tikai jauniešu modes lieta. Piemēram, Amerikā pieaugušo grupā 45% cilvēku ir ar vismaz vienu tetovējumu. 43% atzīst, ka vissvarīgākais tetovēšanās faktors ir tetovējuma nozīme. (Heal the World, 2012) Pew pētījuma centrs noskaidroja, ka 40% respondentu uzskata, ka tetovējums viņu dzīvi mainīja uz sliktu pusi, kamēr tikai 7% atzīst, ka uz labo (18-29gadi) (Pew Research

Center, 2010). Pasaulē ir 13 valstis, kurās var tikt sodīts vai arestēts par nelegālu reliģisku, politisku vai rasistisku tetovējumu (Heal the World, 2012).

Pieejamie pasaules dati norāda uz tetovēšanās kultūras popularizēšanos. Kopš 2007.gada par 13% pieaugusi tetovējumu popularitāte. Tāpat kopš 2007.gada ir dubultojies to cilvēku skaits, kam ir divi vai vairāki tetovējumi. (Heal the World, 2012) 32% respondentu, kuriem jau ir kāds tetovējums, apgalvo, ka tetovēšanās ir kļuvusi par atkarību. (Pew Research Center, 2015)

Latvijā iegūt tetovējumu likumīgi var cilvēks, kuram ir vismaz 18 gadu, vai kuram ir vismaz viena vecāka (vai aizbildņa) piekrišana (Ministru kabineta noteikumi Nr.182, „*Noteikumi par higiēnas prasībām tetovēšanas un pīrsinga pakalpojumu sniegšanai un speciālajām prasībām tetovēšanas līdzekļiem*”, 2015). Rīgā vien ir 17 tetovēšanās salonu (balstoties uz 1188.lv iegūtajiem datiem). Kaut salonu skaits turpina pieaugt, Latvijā joprojām šī joma socioloģiski ir maz pētīta un analizēta.

Par pētījuma **mērķi** izvirzīts uzzināt tetovēšanas mākslinieku un klientu pieredzi nacionāla tetovējuma izvēlē un izveidē. Mērķa sasniegšanai izvēlēti sekojoši **pētnieciskie jautājumi**:

- Kāda ir tetovēšanās mode Rīgā (pastiprinātu uzmanību pievēršot laika posmam, kurā populāri kļuva nacionālie tetovējumi)?
- Kādi iemesli un apsvērumi dominēja nacionālā tetovējuma izvēlē?
- Kāda, pēc respondentu domām, ir tetovējuma simboliskā nozīme, un kā tā atspoguļo cilvēka identitāti?
- Ar kādām sekām saskārās tetovētie respondenti?

Pētījums tiks veikts, izmantojot kvalitatīvās **pētījuma metodes**. Dati iegūti ar daļēji strukturētām intervijām – tetovēšanās māksliniekiem un nacionālo tetovējumu īpašniekiem - un analizēti ar atvērto un tematisko kodēšanu. Kā arī, iegūtie dati tiks interpretēti caur simboliskā interakcionisma un identitātes teorijām.

Sekmīga kvalitatīvā pētījuma veikšanai, izvirzīti sekojoši **pētījuma posmi**:

- Izpētīt jau veiktus pētījumus, statistikas datus un pieejamos avotus par tetovēšanās mākslu pasaulē un Latvijā;
- analizēt teorētiskos materiālus par simboliem un identitātes veidošanos, izmantojot simboliskā interakcionisma un identitātes teorijas;
- veikt intervijas ar nacionālu tetovējumu īpašniekiem un tetovēšanas māksliniekiem;
- apkopot un analizēt iegūtos datus;
- izdarīt gala secinājumus, diskusiju.

Savukārt par pētījuma **uzdevumiem** izvirzīts:

- pieejamo teorētisko materiālu atlasīšana, apkopošana un analizēšana (simboliskais interakcionisms, identitātes teorija un jau veikti pētījumi par tetovēšanās modi, kultūru);
- kvalitatīva pētījuma veikšana (izmantojot daļēji strukturētas intervijas);
- pētījuma datu ievākšana, apkopošana un analizēšana;
- pētniecisko jautājumu iztirzāšana rezultātu daļā un gala secinājumu veikšana.

Pētījuma objekts – tetovēšanās kultūra.

Pētījuma priekšmets – nacionālo tetovējumu īpašnieku, tetovēšanas mākslinieku pieredze.

Darba struktūra:

- tetovēšanās kultūras apskats (tetovēšanās kā fenomens un mākslas forma, tās vēsture),
- darba teorētiskais ietvars – simboliskais interakcionisms un identitātes teorija;
- metodoloģija;
- rezultātu analīze un diskusija;
- secinājumi.

1. TETOVĒŠANĀS KULTŪRA

Daudzi cilvēki, kuriem ir tetovējumi, tos uztver kā mākslu, kolekcionē tos kā mākslu un nēsā tos kā mākslu" (Many people who have tattoos see it as art, collect it as art and wear it as art) (Greenberger)

Tetovēšanās kultūra mūsdienās ir ļoti aktuāla. Ikdienā bieži nākas ievērot dažādus tetovējumus – tie piesaista uzmanību, kā labi izstrādāti mākslas darbi, kas rotā cilvēka ķermeni un it kā ļauj iepazīt cilvēku, nepārmijot ne vārda. Tomēr nereti, pat sarunājoties ar cilvēku, nevar nojaust, ka viņa ķermeni rotā tetovējums. Tetovējumus var iedalīt divās daļās:

- slēptie tetovējumi – atrodas ķermeņa daļās, kuras ikdienā var viegli noslēpt ar apģērbu;
- atklātie tetovējumi – atrodas ķermeņa daļās, kuras ikdienā vairāk redzamas, tās ir: seja, kakls, plaukostas.

Pats pirmais zināmais tetovējums ir 5300 gadus vecs, tā īpašnieks tika atrasts sasalis Austrijas Alpos. (Frederick, 2003) Viņa ķermeni klāja vairāk nekā 50 tetovējumu (Vorslija, 2011, 145.lpp). Tetovējumus par mākslas formu sāka uzskatīt tikai 1990.gada vidū, kad tie kļuva vēl populārāki kā iepriekš. Laika gaitā tetovēšanās māksla ir „tīrīta” (gan burtiskā, gan simboliskā nozīmē), tā ir analizēta un iztīrīta kritiķu acīm. Tetovēšanas māksla ir atzīta mākslas ekspertu vidū, bet nopelta no valdības puses. (Kosut, 2014)

Tālāk nodaļās tiks raksturota tetovēšanās vēsture, kultūra un māksla.

1.1. Tetovēšanās vēsture

Tetovējumi ir daļa no senās kultūras, piemēram, Romā, Japānā, Grieķijā, Amerikā. Kopš pašiem pirmsākumiem, tetovējumi tiek uzskatīti par dekoriem, kas modificē un rotā cilvēka ādu. Tetovējumi liecina par personisko brīvību, unikalitāti, tradīcijām un piederību grupai (piemēram, nacionālai). (Frederick, 2003, 2.lpp) Aptuveni 2400 gadus vecas mūmijas tika atrastas Sibīrijā ar dzīvnieku, grifu un briesmoņu tetovējumiem. Līdzīgi kā vēlākos gados, arī tolaik uzskatīja, ka šādi tetovējumi liecina par cilvēka ieņemto statusu. Savukārt Ēģiptē atrasto mūmiju tetovējumi sievietēm tiek skaidroti kā auglības simboli. (Frederick, 2003) Fidži tetovējumiem bija reliģiska nozīme. Uzskatīja, ka sievietes, kurām nav tetovējumu, pēc nāves tiks garu sakautas un izbarotas dievībām. (Sanders, Vail, 2009). Eiropā tetovējumi vairāk tika uzskatīti par biedējošiem, asociējot tos ar kanibāliem, noziedzniekiem un psihopātiem. 19.gadsimta beigās tetovējumi kļuva populārāki gan Eiropā, gan Amerikā. (Frederick, 2003)

Kā minēts iepriekš, tetovējumus asociēja ar statusu. Taču otra funkcija bija liecināt par briedumu un cilvēka fizisko izturību. Piemēram, tetovējumi tika veikti īpašā rituālā, kad indivīds sasniedza noteiktu vecumu. Ķermeņa daļa, kurā tetovējums tika veikts, liecināja par izturību. Piemēram, nenotetovēta roka liecināja par indivīda glēvumu un nespēju paciest sāpes. (Sanders, Vail, 2009).

1960.gadu laikā daudzās valstīs veselības apsvērumu dēļ tetovējumus aizliedza. (Frederick, 2003) Tos veidoja tikai cietumos, tāpēc līdz mūsdienām palicis stereotips, ka tetovējumi ir piederības zīme kādām no cietumnieku kopienām. Valstīs, kurās dominē kādi noziedznieku grupējumi, bandas, vēl joprojām tetovējumi tiek izmantoti kā grupas locekļu atpazīšanas simboli. (Vivek, Verghese, Harvey, 2010) Tomēr arī nacionālie tetovējumi simbolizē vienas grupas (nācijas) locekļus. Tetovēšanās riski, kuri var radīt veselības problēmas ir:

1. Infekcija – nedezinficētas adatas var novest pie tādām infekcijām, kā HIV. Infekcija var rasties tetovējot inficētu cilvēku, pēc tam to pašu adatu nenotīrot un izmantojot citam cilvēkam;

2. Alerģijas – piemēram, pret noteiktas krāsas tinti;

3. Rētas – rētaudi var veidoties tetovējuma noņemšanas laikā, izmantojot lāzeru;

4. Granulomas – mazi mezgli, pumpas, kas rodas, kad ķermenis neuztver ārējās vides kairinājumus, piemēram, tetovēšanas pigmentu;

5. MR komplikācijas – pietūkums vai apdegums, ja cilvēkam tiek veikta magnētiskā rezonanse. Šādas komplikācijas ir uz neilgu laiku, tās ātri pazūd. (FDA, 2009)

1962.gadā tetovējumi tika uzskatīti par nelegāliem 21 ASV štatā. (Kosut, 2014, 143.lpp). Likums aizliedza jebkurai personai veidot tetovējumus uz cita cilvēka ādas. 1986.gadā likuma grozījums pieļāva izņēmumu, ka licencēts ārsts vai ķirurgs var tetovēt kādu ķermeņa daļu, ja tas nepieciešams rekonstrukcijas vai kosmētiskos nolūkos. (Frederick, 2003) 1999.gadā, pēc tetovējuma taisīšanas tiešajā ēterā, tetovēšanas mākslinieks Rons Vaits (Ron White) tika notiesāts uz gadu ilga cietumsoda. Trīsdesmit gadu ilgajā tetovēšanas aizliegumā (Dienvidkarolīna) tas tiek uzskatīts par vienīgo cietumsodu. (Frederick, 2003)

1990. gadu beigās izveidojās tetovēšanas organizācijas, kas ieviesa pamatnostādnes par drošu procedūru veikšanu. (Frederick, 2003, 3.lpp) Vairs nebija pamata ierobežot tetovēšanas veselības apsvērumu dēļ, un tetovēšanās atkal kļuva populāra un legāla.

1.2. Mūsdienu tetovēšanās kultūra

Kā mākslas forma tetovēšanās vispildtāk iezīmējas Japānā. Mākslinieciski tetovējumi tikuši atrasti netālu no Osakas jau 5.gadsimtā pirms Kristus. Arī šie tetovējumi liecināja par

religisko piederību un statusu. 13.gadsimtā ar tetovējumu palīdzību iezīmēja cietumniekus. 18.gadsimta vidū tetovējumu modē parādījās literatūras tēli – tetovēti tika varoņu motīvi, mītiskās būtnes, dievības. (Sanders, Vail, 2009). No japāņu tetovējumiem vēlākos gados iespaidojušies daudzi tetovēšanās mākslinieki.

Pirmā elektriskā tetovēšanas mašīna tika izgudrota 1891.gadā (Frederick, 2003). Šīs ierīces izmantošana nozīmēja mazākas sāpes klientam, un zemāka līmeņa prasmju nepieciešamību māksliniekam. Palielinājās tetovēšanas mākslinieku skaits, līdz ar to arī tetovēto cilvēku skaits pieauga. 20.gadsimta vidū tetovēšanās vairs nebija elites modes lieta, bet gan tika uzskatīta par vulgāru. (Sanders, Vail, 2009) Atpakaļ elites lokā tie atgriezās 1994.gadā, kad pēc Žana Pola Gotjē modes skates, tetovējumi iekļuva augstās modes pasaulē. Tetovējums bija katrai sevis cienošai modelei, aktrisei, kuru paraugam sekoja jaunas meitenes. (Vorslija, 2011, 145.lpp)

20.gadsimta tetovējumi tiek uzskatīti par pretstatu mākslas pasaulei. Klienti bija jauni vidusšķiras vīrieši, paši mākslinieki bija no tās pašas šķiras un nebija saistīti ar mākslas pasauli. Modē nāca nāves motīvi – galvaskausi, čūskas; tāpat populāra kļuva militārā tematika. Tetovējums liecināja par piederību noteiktām vidusšķiras grupām; tie nozīmēja stabilitāti, darbu un vienkāršu ģimenes dzīvi. (Sanders, Vail, 2009) Tetovējumi neliecināja par vēlmi iegūt augstu amatu vai apliecināt sevi. Tetovējums, kā jau minēts, nozīmēja piederību vidusšķirai, bez iespējām un vēlmēm kāpt pa karjeras kāpnēm. Tetovējums bija kā zīmols stabilai dzīvei – stabilai un bez vēlmes to mainīt.

1960.gadi tiek uzskatīti par tetovēšanas mākslas renesansi. Par tetovētājiem kļuva mākslas skolu absolventi, kuri šo nodarbi uzskatīja par savu emociju izpausmi. Jaunie tetovētāji izkonkurēja vecos, lielāku nozīmi piešķirot tetovējuma kvalitātei un radošumam, nevis peļņas gūšanai. Tetovējuma skices vairs netika zīmētas tikai klientam klāt esot. Mākslinieki, iedvesmojoties no fantastikas ilustrējumiem, abstrakcijām, Japāņu stila, portretiem, zīmēja skices arī klientam klāt neesot. Melnu kontūru tetovējumus aizstāja daudz krāsaināki darbi. (Sanders, Vail, 2009) Tādējādi tetovējums kļuva par vairāku personību atspoguļotāju – klienta un mākslinieka apvienojumu. Mākslinieks veidoja skices, piedāvāja tās klientam, savukārt klients, vadoties pēc savām vēlmēm un sajūtām, izvēlējās kādu no piedāvātajām.

Mūsdienās cilvēkiem ir tendence iedalīt citus kategorijās, uz tām balstot savu sociālo uzvedību (dažādu kategoriju tuvumā). Skaistumam un pievilcībai ir būtiska loma cilvēku mijiedarbībā. Pētījumi pierāda, ka, apskatot fotogrāfijas, indivīdi ātri nošķir skaisto no neglītā. Skaisti cilvēki tiek identificēti kā veiksmīgāki, veselīgāki, tendēti uz panākumiem. (Sanders, Vails, 2009) Endrū Tmminga (Andrew Tmming) veiktais pētījums „Visible tattoos in the

service sector: a new challenge to recruitment and selection” (2015) rāda, ka cilvēka vizuālais tēls ietekmē ne vien darba jomu, bet arī personīgo dzīvi. Piemēram, medicīnas studente tiek ar puisi, kam ir sejas tetovējums. Abu ambīcijas un dažādie dzīves uzskati, kā arī sociālās normas (medīkiem nav pieņemts taisīt atklātus tetovējumus) noveda pie attiecību izjukšanas. Galvenie minētā pētījuma secinājumi ir:

- Cilvēki ar atklātiem tetovējumiem tiek nosodīti no pārējās sabiedrības puses. Bieži šie tetovējumi tiek saistīti ar cietumnieku kultūru, nevis ar mākslas formu. Tā ir vēstures palieka, kura pārsvarā dominē vecākās paaudzes apziņā.
- Trešā daļa respondentu strādā tetovēšanas salonā, trešā daļa strādā nepilnas slodzes darbu un trešā daļa – bezdarbnieki. Te iezīmējas darba vide, kurā tetovējumi ir pieļaujami.
- 9 no 10 respondentiem nenozēlo savus atklātos tetovējumus, uzskatot tos par vērtību, kam ir būtiska nozīme.

Vairumā gadījumu tetovējuma stāsts meklējams indivīda kultūrā un sociālajā lokā – piederība ģimenei, kādai sociālai vai reliģiskai grupai, uzskatiem. Tomēr dažreiz tetovējumi ir brīvības un neatkarības izpausme, kuru nevar sasaistīt ar iepriekš minētajiem faktoriem. (Frederick, 2003) Karena Leadera (Karen Leader) (2015) veiktajā pētījumu apkopojumā min Artūra Jeffes (Arthur Jeffe) viedokli, ka tetovēti cilvēki ir kā staigājošas grāmatas, kuras var lasīt un interpretēt. Tātad cilvēku var iepazīt arī tikai redzot viņa tetovējumus. Tomēr tie ne vienmēr tiek interpretēti pareizi. Tas ir, cilvēki interpretē tos no sava skatupunkta, kas ne vienmēr sakrīt ar tetovējuma īpašnieka uzskatiem.

Tiek uzskatīts, ka tetovētie cilvēki veido vienu grupu. Tā ir atsevišķa kopiena. Tetovējums ir kā zīme, kas nošķir tetovētos no pārējās sabiedrības. Tāpat tetovējumi nodala to sabiedrības grupu, kas uzskata tetovējumus par mākslas formu, no tās, kas uzskata, ka tetovējumi ir nepieņemami. (Sanders, Vail, 2009).

Pastāv nozares, kurās tetovējumu izvēli ietekmē grupas. Piemēram, militārā joma. Viktorijas Frecentesas (Victoria Frecentese) pētījums (2013) pierāda, ka militārajās nozarēs tetovējumus iespaido grupas locekļi. Militārā kultūra ir atšķirīga no civilās, tetovējumi ir vienojoši grupas simboli.

Iepriekš jau minēts, kādi apsvērumi ietekmē indivīdu izvēli tetovēties. Kopsavelkot, teorijā pastāv septiņi apsvērumi, kas nosaka izvēli (Vivek, Verghese, Harvey, 2010):

1. Reliģiski apsvērumi;
2. Piederība grupai;
3. Aizsardzība;
4. Spēka pierādīšanai;

5. Asociācija ar seksuāla brieduma trūkumu, identitātes problēmas un nepieciešamība aizstāvēt savu neatkarību;
6. Sievietēm – lai paspilgtinātu sievišķību;
7. Mode.

Mūsdienās tetovējumi ieguvuši jaunu veidolu – tiek tetovētas uzacis, lūpu un acu kontūras utt. (Vorslija, 2011, 145.lpp) Pētījumu par to, vai cilvēki arī šos tetovējumus uzskata par mākslas formu, nav. Līdz ar to, grūti spriest, vai tas ir kosmētisks fenomens, vai tetovēšanās kultūras jaunums. Tas pierāda, ka tetovējumiem vairs nav robežu – var tetovēt visu ķermeni, veidot kontūras. Tetovējumi ir popularizējušies kā mākslas forma un kā mārketinga triks. Āda ir cilvēka redzamākā daļa – modes business rūpējas par tās apgērbšanu, tetovējumi – par ādas rotāšanu. Āda norāda uz cilvēka statusu un iekšieni – kā āda tiek kopta, aizsargāta no saules, modificēta (pīrsingi, tetovējumi). (Patterson, Schroeder, 2010)

2. SIMBOLISKAIS INTERAKCIONISMS

Simboliskais interakcionisms ir mikrolīmeņa teorētiskā perspektīva, kuru bieži izmanto sociālajās zinātnēs. (Carter, Fuller, 2016). Teorija pēta indivīdu mijiedarbības, kuru atkārtošana veido un uztur sabiedrību. (turpat) Simboliskā interakcionisma pētījumos uzsvars tiek likts uz indivīdu skatupunktu, raugoties, kādā situācijā kolektīvās darbības tiek konstruētas. Tiek analizēta indivīdam pieejamā informācija, kura ļauj izvērtēt iesaistes līmeni – indivīds rīkojas, balstoties uz pieejamajiem (dzīves laikā iegūtajiem) faktiem un uzskatiem. (Ballis, 2002) Simboliskā nozīme tiek iegūta personu mijiedarbībā un komunikācijā (Crossman, 2015), veicot atkārtotas darbības. (Carter, Fuller, 2016). Tā tiek piešķirta objektiem, lietām un uzvedībai. (Crossman, 2015), izmantojot valodu un simbolus (Carter, Fuller, 2016).

„Pašām no sevis lietām nekādas jēgas nav, jo jēga top, tikai sociālās mijiedarbības procesā tās apjēdzot un interpretējot” (Dobelniece, 1996, 192.lpp.). Interpretācija un skatupunkts ir būtiski simboliskā interakcionisma jēdzieni. Skatupunkts ir leņķis, caur kuru indivīds raugās uz realitāti un cenšas izprast to. Dažādi indivīdi var skatīties uz vienu un to pašu procesu, parādību vai lietu, tomēr skatupunkta leņķis katram no iesaistītajiem būs atšķirīgs. (Charon, 2001) Tādēļ indivīdu vērtējums par vienādām lietām var būt atšķirīgs.

Viens no teorijas domas aizsācējiem ir Makss Vēbers (Max Weber), kurš uzskatīja, ka indivīdi rīkojas, balstoties uz savu pasaules interpretāciju. (Crossman, 2015) Tomēr par simboliskā interakcionisma *dzimteni* uzskata Čikāgas skolu. Galvenais teorijas pamatlicējs ir Džordžs Herberts Mīds (George Herbert Mead), kurš 20.gadsimta vidū pētīja attiecības starp indivīdu un sabiedrību. (Carter, Fuller, 2016) Mīda ieguldījums simboliskā interakcionisma attīstībā radies, pateicoties viņa studentiem. Publikācijas par šo teoriju balstījās uz studentu lekciju pierakstiem. (Charon, 2001) Uzskata, ka simboliskais interakcionisms ir kā atbildes teorija uz tai laikā dominējošo strukturālā funkcionālisma teoriju. Kamēr funkcionālisms pēta sabiedrību virspusēji, fokusējoties uz makro līmeņa izpēti, simboliskais interakcionisms pēta sabiedrību padziļināti. (Carter, Fuller, 2016)

Mīds bija pragmatisma skolas atbalstītājs. Uzskata, ka tieši pragmatiku idejas ir pamats simboliskā interakcionisma attīstībā. Pastāv četras pamatidejas (Charon, 2001):

1. **Attiecībā uz cilvēkiem, viss, kas ir īsts, ir atkarīgs no pašu interpretācijas, definēšanas un iesaistes.** Jebkurš pasaulē norisošais process, parādība vai esošā lieta nekad nav pati par sevi saprotama. Jēgu piešķir indivīda interpretācija un sapratne. Turklāt, katram

indivīdam viena un tā pati lieta var likties atšķirīga, ņemot vērā indivīda dzīves pieredzi, uzskatus un darbības, kurās lieta tiks pielietota.

2. Zināšanas tiek vērtētas pēc tā, cik noderīgas tās ir dažādās situācijās. Šis punkts balstās uz dzīves laikā iegūtajām prasmēm, definīcijām, spējām, faktiem un prasmēm tos pielietot.

3. Lietas tiek definētas pēc to izmantošanas nepieciešamības. Ikdienā visapkārt ir dažādi priekšmeti, lietas, tomēr tās visvairāk tiek ievērotas, kad tās ir nepieciešamas. Piemēram, visu darba dienu uz galda stāv pildspalva. Bet to ievēros tikai brīdī, kad radīsies nepieciešamība kaut ko pierakstīt.

4. Sākt ar darbību - tā indivīdi rīkojas situācijās, kurām ir nozīme. Šādi sociālie zinātnieki un filozofi pēta sabiedrību. Pētnieki nevar analizēt plānus, idejas bet var analizēt darbības. Kad indivīdi rīkojas kolektīvi, veidojas sabiedrība. Pētot šīs kolektīvās darbības, var izprast sabiedrību kopumā – tās vērtības.

Termina „simboliskais interakcionisms” ieviesējs ir Herberts Blūmers (Herbert Blumer), Čikāgas skolas pārstāvis 1950.gados. Blūmers bija viens no studentiem (Carter, Fuller, 2016), kurš pirmais formulēja Mīda idejas vienotā teorijā, izstrādājot īpašu metodoloģiju. (Carter, Fuller, 2016) Blūmers simbolisko interakcionismu pamato ar trīs priekšnoteikumiem:

1.Indivīda piešķirtā lietu nozīme saskan ar lietu būtību; cilvēki pret lietām attiecas, balstoties uz nozīmi, ko tās pauž (šajā kategorijā iekļauti visi fizikālie ikdienas objekti – koki, krēsli, citi indivīdi, institūcijas, utt.). Šo priekšnoteikumu akcentē vismazāk (gan sociālās zinātnēs, gan psiholoģijā), uztverot to kā pašsaprotamu.

2.Lietu nozīme ir atvasināta vai tā izriet no sociālās mijiedarbības;

3.Indivīdam saskaroties ar kādu problēmu, nozīmes tiek modificētas un pielāgotas. (Blumer, 1986, p.2)

Visi priekšnoteikumi liecina, ka indivīdi nemitīgi iesaistās dinamiskos procesos – mijiedarbībā un nozīmes veidošanā (interpretācijā). (Nooy, 2009)

Interakcionisti mazāk analizē objekta struktūru, lielāku nozīmi piešķirot subjektīvai nozīmei, kuru indivīdi tiem piešķir. (Carter, Fuller, 2016) Indivīds spēj nedomājot (ieraduma vadīts) uztvert un analizēt objektus un simbolus, manipulēt ar tiem un pielāgot tos citiem objektiem un simboliem. (Denzin, 2005, p.124) Indivīdu uzvedība tiek balstīta uz pieredzi un subjektīvajiem uzskatiem (simbolu interpretācijām) un indivīdu mijiedarbību. Svarīgs faktors šādai mijiedarbībai ir sociālais fons, kurš nosaka sabiedrībā valdošās vērtības un normas. Situācijas definēšana ir viens no simboliskā interakcionisma jēdzieniem. Piemēram, cilvēki apzinās savas rīcības risku, bet turpina šo rīcību, uzskatot, ka riski viņus neietekmē.

Sabiedrība saprot simbolu nozīmi, bet interpretē tos savā labā, piešķirot tiem citu nozīmi. (Crossman, 2015)

Turpmāk nodaļās tiks paskaidroti galvenie simboliskā interakcionisma elementi.

1.1.1 Objekti

Indivīda „pasaule” sastāv no apkārt esošajiem objektiem. Objekts ir sociāls veidojums, kurš mainās interpretācijas un sabiedrībā norisošo procesu un indivīdu mijiedarbības ceļā. Objektam pašam par sevi nav noteikta statusa, to piešķir interpretācija un pielietojamība. (Blumer, 1986, p.10). Objekti ir fizikāli veidojumi, kurus maina interpretācija; ikdienā objekti tiek kategorizēti, rāmēti. (Charon, 2001) „Objekts bar būt jebkas, ko var apzīmēt, jebkas, kas uz kaut ko norāda – mākonis, grāmata, reliģiska doktrīna, spoks utt.” (Blumer, 1986, p.10).

Blūmers objektus iedala trīs kategorijās:

- a. Fiziskie objekti (krēsls, koks, velosipēds);
- b. Sociālie objekti (students, mācītājs, prezidents, māte, draugs);
- c. Abstraktie objekti (morāles principi, filozofiskas doktrīnas, idejas). (Blumer, 1986)

Savukārt simboliskā interakcionisma pamatā ir tieši sociālie objekti. Tie veidojas, indivīdam ievācot informāciju par objektu, sociālās mijiedarbības ceļā. Pirmoreiz saskaroties ar objektu, indivīds nezina, kā ar to rīkoties. Viņš jautā, mācās, praktizē. (Charon, 2001) Tādējādi veidojas sociālais fons, kura laikā indivīds, balstoties uz komunikāciju un citu indivīdu mijiedarbību, interpretē objektu.

Džoels Harons (Joel Charon) (2001) aptver visus sociālos objektus, iedalot tos kategorijās:

1. Fiziskie objekti – koks, ziedi, akmens – mainoties situācijām, var būt sociāli objekti;
2. Cilvēku radīti objekti – radio, galda priekšmeti, papīrs, dators - mainoties situācijām, var būt sociāli objekti;
3. Dzīvnieki – indivīdiem var būt sociāli objekti;
4. Citi indivīdi (gan individuāli, gan grupās) – saskares ceļā (tos izmantojot, bet ne vienmēr savtīgiem nolūkiem) kļūst par sociālu objektu. Piemēram, aicinot uz tikšanos, kopā strādājot;
5. Patība;
6. Simboli – izmanto, lai komunicētu ar citiem un sevi;
7. Idejas un perspektīvas;
8. Emocijas – izmanto, lai paskaidrotu, manipulētu, norādītu.

Nozīmi objektiem piešķir to lietotāji. Sabiedrības dzīve ir process, kurā objekti tiek radīti, apstiprināti, pārveidoti un izmesti. No šāda viedokļa raugoties, lietotājs izlemj, kā priekšmetu izmantot, kā to uzlūkot, kā pret to attiekties, kā par to runāt. Katram indivīdam ir subjektīva attieksme pret objektu; attieksme var mainīties indivīdu mijiedarbes ceļā. (Herbert Blumer, 1986) Piemēram, konkrētas augstskolas studentam būs cita attieksme pret dekānu, nekā citas augstskolas studentam vai pasniedzējam. Piemērs, kā pārējā sabiedrība var determinēt indivīda attieksmi pret objektu – cilvēkam tiek piešķirta licence, tātad sabiedrība viņu uzskata par ārstu; policistam tiek piešķirtas pilnvaras, tādēļ likums nosaka pārējās sabiedrības locekļu attieksmi pret policistu.

Interpretācijas rezultātā sociālais objekts var mainīt savu nozīmi. Turklāt, mainās nevis pats objekts, bet attieksme pret to. (Charon, 2001) Piemēram, gredzens, pildspalva vai svece. Visiem šiem objektiem nozīme mainās līdz ar pielietošanu. Gredzens ir rotaslieta, taču tas var būt arī dāvana, simbols absolvēšanai (žetongredzens) vai simbols mīlestībai. Tāpat pildspalva – to var izmantot rakstot, tā var liecināt par statusu, nereti to var izmantot kā rādāmkoku. Arī svece – tas ir gaismas avots, to var dāvināt vai var izmantot kā telpas dekoru.

Apkārtējās vides, laika un telpas izprašana palīdz sociālo objektu izmantošanai un pielietošanai. Vide, kopā ar iepriekš gūtām prasmēm un sociālo mijiedarbību, palīdz objektu funkcionālāku un daudzveidīgāku izmantošanu. (Charon, 2001) Piemēram, parasta kurpju kaste. Pašsaprotami, ka to izmanto apaviem. Tomēr indivīda zināšanas par to, kam tiek pielietotas kastes, ļauj izmantot kurpju kasti, piemēram, sadzīvisku sīkumu glabāšanai. Sociālais fons šajā gadījumā strādā kā ideju ierosinātājs. Sociālajos tīklos bieži var redzēt idejas, kā ikdienišķas lietas izmantot citādiem nolūkiem.

Mīds uzsver simbolu vispārīgo nozīmi. Katrs indivīda izteikums ir nenoteikts – lai gan katram izteikumam ir zināma nozīme un jēga, jebkurš to interpretēs, balstoties uz savu pieredzi. Pastāv mutvārdu valoda, zīmju valoda. Mīds uzskata, ka nepieciešama arī sejas izteiksmju valoda. (Mead, b.g.) Tas ir, kad cilvēki sarunājas, viņi savas domas saka arī sev, pretējā gadījumā viņi nesaprastu, ko runā. Turklāt viņi pieņem, ka sarunas biedri uztver to tieši tāpat. Piemēram, sakot kaut ko priecīgi, sagaida, ka pretējā persona atbildēs priecīgi. Tāpat ir ar dusmām, naidu. Tiek raidīti pozitīvi vai negatīvi simboli, domājot, ka tie tiks pareizi uztverti un interpretēti.

Viena no objektu kategorijām ir simboli, kuru definīcija mainās līdz ar to izmantošanu. (Charon, 2001) Atšķirībā no dažām citām objektu kategorijām, simboli ne vienmēr ir skaidri parādāmi. Simboli bez paskaidrojuma dažādiem indivīdiem var nozīmēt atšķirīgas lietas. Un atkal – uzsvars tiek likts uz interpretāciju. Piemēram, zieds – zieds ir augs, tomēr to dāvinot, tas var kļūt par simbolu labām attiecībām, draudzībai, mīlestībai.

(Charon, 2001) Kaut lielākoties simboli tiek dažādi interpretēti, ir arī tādi simboli, kas lielām ļaužu masām nozīmē vienu un to pašu. Piemēram, ģerbonis, karogs, himna. Tās ir lietas, kuras pašas par sevi nenozīmē neko (nokrāsots un sašūts audums, melodija, vārdi), tomēr sabiedrība tiem ir piešķirusi lielu simbolisko vērtību.

1.1.2 Indivīds

Pēdējo desmitgažu laikā vairāki teorētiķi centušies izprast identitāti un patību (identitātes teorija, lomu teorija utt.). Piemēram, Tērnērs lomu teoriju uztvēra ne tikai kā veidu, kā indivīdi definē lomas, bet arī kā lomas ietekmē sociālās struktūras. Blūmers pētīja indivīdu prāta darbības. Uzskatīja, ka indivīdi ne vienmēr izprot sevi un savas attiecības ar citiem. Tomēr prāts nepārtraukti veic darbības, manipulējot ar simboliem. Blūmers uzskatīja, ka sociālās institūcijas pastāv tikai personu mijiedarbību dēļ. Kā arī, sabiedrība nav struktūra, bet ilgstošs process. (Carter, Fuller, 2016)

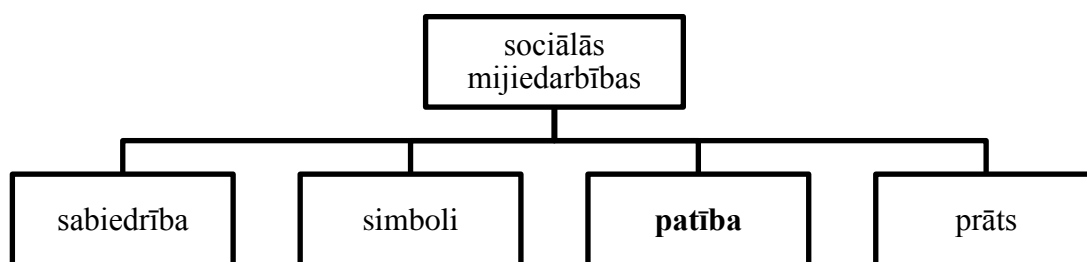
Mīds (b.g.) norāda divas galvenās atšķirības starp indivīdu uzvedības modeļiem – bioloģiskais indivīds („*The Biologic Individual*”) (elementārforma) un sociāli pašpārliecinātais indivīds („*The Self and the Process of Reflection*”) (attīstītāka forma). Bioloģisko indivīdu vada impulsi un instinkti:

1. Kārtība, kādā indivīds saglabā savu stāvokli kustībās vai miera stāvoklī.
2. Organizēta reakcija uz kādu attālu objektu, radot kustību uz vai no tiem.
3. Ķermeņa virsmas kontakts ar objektiem, līdz kuriem indivīds nonācis ar kustību.
4. Uzbrukums un aizsardzība no naidīgām formām, iesaistot galvenos maņas impulsus.
5. Izvairīšanās no bīstamiem objektiem.
6. Virzība pretī vai projām uz/no indivīdiem, kas ir pretēja dzimuma.
7. Nodrošināt un uzņemt pārtiku.
8. Bērnu aprūpe, vecāku pienākumi.
9. Attālināšanās no karstuma, aukstuma, briesmām; miegs un atpūta.
10. Biotopu veidošana, aizsardzības funkcijas izstrāde bērnu aprūpei.

Termins „bioloģiskais indivīds” tiek lietots kā atspulgs un uzsvars uz dzīves realitāti. Vēlāk šis atspulgs pagriežas atpakaļ, parādot saikni starp pasauli un indivīda fiziskajiem stimuliem un bioloģiskajiem mehānismiem. Savukārt sociālo indivīdu vada iemesli, idejas, lielāks plānojums. (Mead, b.g.)

Pēc Blūmera, katram indivīdam piemīt patība („*self*”), kas padara iespējamu viņa mijiedarbi ar sevi. Šāda mijiedarbība ir komunikācijas forma, kurā indivīds uzdod sev jautājumus un pats uz tiem atbild. Piemēram, mudinot sevi piecelties ātrāk vai nomierinot

sevi, plānojot dienu vai tuvākos darbus. (Blumer, 1986) Patība nav cilvēka identitāte vai ego. Patība ir mijiedarbībā radies process (*skat. 1.fig.*), darbības, kuras veido indivīdu, kuras nosaka uzvedību pret sevi un citiem. (Charon, 2001) Galvenokārt patības–komunikācija ir process, kurā indivīds sniedz sev norādījumus. Tādējādi indivīds interpretē visus apkārt esošos objektus, pielāgojot tos savai dzīves videi, uzskatiem, prasmēm un spējām. Socioloģiski analizējot cilvēka patību, tā ir nevis impulss rīcībai, bet spēja tikt galā ar ārējās vides sniegtajiem faktoriem. Tā patība piešķir nozīmi katram objektam, ar ko indivīds saskaras. (Blumer, 1986)

1.figūra. Patība sociālās mijiedarbības kontekstā. (Charon, 2001)

Patības komunikācija ar sevi sniedz norādījumus, kas noved pie indivīda darbībām un rīcības. Šīs darbības analizē gan psiholoģija, gan sociālās zinātnes, izmantojot tādas jautājumus kā - motivācija, attieksme, vajadzības, kompleksi, stimuli, lomas, statusi, prasības. Katrs ārējās vides indikators var būt iemesls kādai darbībai, tādēļ būtiski, kā indivīds tos uztver un interpretē. (Blumer, 1986) Piemēram, indivīds interpretē dzimumu un rasi, nebalstoties uz ģenētiku. Indivīdiem ir savs priekšstats par to, kā jāizskatās un jāuzvedas vīriešiem un sievietēm. Šie priekšstati ir sociāli konstruēti. Priekšstati nosaka to, kā veidosies indivīdu mijiedarbība. (Crossman, 2015) Sociologi pēta kolektīvās mijiedarbības, kuras veidojas no indivīdu kopīgām darbībām. Piemēram, indivīdi, iekļaujoties noteiktos standartos, var veidot institūcijas, organizācijas, šķiras utt.

Sociologi uzskata, ka tetovējums ir patības atspoguļojošā forma. Tetovējums rodas no indivīda vēlmes sevi apliecināt un pierādīt. Tetovējuma nozīme sakņojas ar indivīda iekšējo pasauli, patību. *Tattoo and the Self* ir Munas, Janigo un Džonsona (Mun, Janigo, Johnson) veikts pētījums (2012) par tetovējumu kā indivīda patības atspoguļotāju. Pētījuma galvenie secinājumi ir:

1. Tetovējumu nozīme saistīta ar tā īpašnieka dzīves uzskatiem un dzīves laikā iegūto pieredzi. Tetovējums ir liecība par piedzīvoto un pārdzīvoto;
2. Tetovējums nav tikai ķermeņa modifikācija. Tetovējums ir simbols, zīme ar pievienoto vērtību. Ne vienmēr tetovējuma nozīmi var viegli paskaidrot. Pētījuma dalībnieku

tetovējumu nozīme meklējama pieredzes stāstos. Analizējot cilvēku dzīvesgājumu, atklājas, kuri dzīves posmi cilvēkam bijuši nozīmīgākie. Kaut daļa respondentu uzskata, ka tetovējums nav tieša liecība par pašu cilvēku. Pētnieki, analizējot laika posmu, kurā tetovējums ticis veidots, novēro apstākļus, kuru ietekmē, rezultātā tetovējums radies – attiecības, ticības krīze, izmaiņas dzīvē;

3. Daļa respondentu uzskata, ka tetovējums atspoguļo viņu vērtības, normas, intereses. Tetovējums ir patības izteiksme, kas izteikta bez vārdiem;

4. Tetovējumi ir dinamiski. Dažu tetovējumu nozīme laika gaitā var mainīties. Cilvēkam augot un attīstoties domāšanā un dzīves uztverē, tetovējums saistās ar brieduma posmu. Šādos gadījumos tetovējuma īpašnieki maina tetovējuma nozīmes. Tetovējums netiek labots, pārtaisīts vai noņemts ar lāzeru. Tiek mainīta tā nozīme, pielāgojot to šā brīža dzīves uztverei un cilvēka patībai. Tomēr, ja tetovējums saistās ar kādu dziļi personisku notikumu dzīvē, laika gaitā cilvēks var izvēlēties šo notikumu cenzies aizmirst. Pierādās, ka šādos gadījumos cilvēki izvēlas tetovējumus noņemt. Cilvēki ir izauguši no sāpīga posma un labprāt vēlas to aizmirst un sākt jaunu dzīvi;

5. Sievietes tiecas tetovēt ķermeņa vietas, kuras ikdienā brīvi var noslēpt ar apģērbu. Sievietēm tetovējums šķiet personiskāks, viņas nevēlas izsaukt sabiedrības reakciju, bet vēlas tetovējumu paturēt tikai sev. Vīrieši ir vairāk tendēti uz tetovējuma publiskošanu un izrādīšanu.

3. IDENTITĀTES TEORIJA

Teorijas pamatā ir ideoloģija, ka indivīds sevi apzinās un identificē, balstoties uz savu piederību grupai. Šī piederība dod indivīdam sociālo identitāti jeb sniedz piederību sociālajai videi. (McLeod, 2008) „Cilvēka patību veido daudzas un dažādas identitātes un funkcionālās lomas – ģimeniskās, teritoriālās, šķiriskās, reliģiskās, etniskās, kā arī viņa dzimuma noteiktā loma” (Smits, 1997, 12.lpp) Grupas biedru starpā veidojas īpaša saikne un komunikācija. Indivīds sāk uzskatīt, ka grupas locekļi veido „mēs” kopienu, bet pārējā sabiedrība ir „viņi”. (McLeod, 2008) Piemēram, cilvēki, kuriem ir tetovējumi, var veidot vienu grupu, uzskatot cilvēkus, kuriem nav tetovējumu, par „viņiem” – pārējiem, kuri ir ārpus grupas.

Izplatītākā un pašsaprotamākā kategorija ir dzimums. Šī kategorija ietver visus cilvēkus, neatkarīgi no citām kategorijām – reliģiskās un šķiriskās piederības, mantiskā stāvokļa utt. Dzimumu indivīds iegūst no sevis neatkarīgu apstākļu ietekmē, attiecīgi piedzimstot par vīrieti vai sievieti. Tomēr piederība kādai no dzimumu grupām nedod nekādas priekšrocības. Turpmākai identitātes attīstīšanai nepieciešams pievienoties kādai citai kategorijai un grupai. (Smits, 1997)

Nākamās apskatītās kategorijas ir teritorijas un kolektīvās identitātes (jeb „sociālekonomiskā identitāte” (Smits, 1997, 13.lpp)) kategorijas. Teritorijas (dzīvestelpas) kategorija indivīdus saliedē vairāk nekā, piemēram, dzimumu kategorija. Viens no iemesliem ir: dzīvesvietu var izvēlēties, bet dzimumu nē. Plašas apdzīvotas teritorijas viegli sadalās mazākās, veidojot nelielas apdzīvotas kopienas. (Smits, 1997) Tas izskaidro, kādēļ cilvēki laukos ir vienotāki un draudzīgāki. Īpaši apvidū, kas ir mazāk apdzīvots, kaimiņi nereti kļūst par labiem draugiem. Savukārt kolektīvo kategoriju pamatā ir šķiriskais sadalījums. Šķiriskās grupas ir nenoturīgas, jo tām trūkst „kultūras dziļuma” (Smits, 1997, 13.lpp).

Indivīdi savu grupu (grupu, kurā viņš ir viens no locekļiem) uztver kā pilnīgi atšķirīgu no citām grupām. Tādēļ vieni grupas locekļi sevi uztver kā līdzīgus un līdzvērtīgus. (McLeod, 2008) Henrijs Tajfels (Henri Tajfel) stereotipu veidošanu (indivīdu grupēšanu un kategorizēšanu) uzskata par normālu kognitīvu procesu, kurš veidojas:

1. Nodalot atšķirības starp dažādām grupām;
2. Analizējot vienas grupas locekļu kopīgās īpašības.

Tajfels un Tērners ierosināja, ka ir trīs garīgie procesi, kas nodala indivīdus „mēs” un „viņi”. Pirmkārt, kategorizēšana. Indivīds iedala objektus kategorijās, lai tos saprastu un identificētu. Tāpat kategorizē cilvēkus (arī katrs pats sevi), lai labāk izprastu sociālo vidi. Piemēram, tādas kategorijas kā students, pasniedzējs, musulmanis, kristietis, sieviete, vīrietis,

ir noderīgas un palīdz labāk orientēties sabiedrībā. Kategorijas palīdz izprast sevi – saprotot, kādai grupai pats indivīds pieder, ir vieglāk saprast un pieņemt grupas normas, pielāgot savu uzvedību grupai. Problēmsituācijas var rasties, kad cilvēks vēl nav sevi pilnībā identificējis. Viens cilvēks var piederēt vairākām grupām. Piemēram, tetovēšanas mākslinieki veido vienu grupu, kurā ir savas normas un uzvedības modeļi, taču reizē šie cilvēki var veidot arī sieviešu un vīriešu grupas, kurās uzvedības modeļi būs citi.

Otrkārt, sociālā identificēšana. Indivīds sākumā kategorizē sevi. Sociālā identificēšanās ir nākamais solis, kurā indivīds identificē sevi kā grupas locekli, pilnībā pieņemot šīs grupas identitāti. Piemēram, kad indivīds sevi identificē kā studentu, viņš sāk uzvesties atbilstoši tam, kā, viņaprāt, uzvedas studenti.

Treškārt, sociālā salīdzināšana. Indivīds salīdzina savu grupu ar citām grupām. Šis posms ir būtiski svarīgs, lai saprastu dažādus aizspriedumus. Grupas identificē sevi kā sāncensus, kas ir spiesti konkurēt, lai grupas locekļi saglabātu savu pašcieņu un paštēlu. (McLeod, 2008)

3.1. Nacionālā identitāte

Literatūrā sastopamas piecas galvenās pilsoniskās piederības identitātes formas (*skat. 1.tab.*). Saskaņā ar tām, piederība valstij un tautai rodas no pieķeršanās teritorijai, pilsonības, ticības ideoloģijai vai politiskajiem principiem, lojalitātes pret politiskajām institūcijām, vienlīdzīgām tiesībām un gribas būt daļai no nācijas.

Nacionālās identitātes saturs	Galvenie komponenti
Pilsoniskie	Teritorija, pilsonība, griba un piekrišana, politiskā ideoloģija, politiskās institūcijas un tiesības
Kultūras	Reliģija, valoda, tradīcijas
Etniskie	Ciltsraksti, rase

1.tab. Alternatīvs nacionālās identitātes saturs. (Shulman, 2003)

Pastāv vairākas nacionālās identitātes definīcijas (*skat. 2.tab.*). Pēc Antonija Smita, Nāciju veido noteikti institūti, kas paredz visiem vienādas tiesības un pienākumus. Tāpat vienai nācijai ir noteiktas normas, likumi – vienojoši faktori, kas padara kopienу saliedētu:

1. Teritorija. „Nepieciešams, lai cilvēkiem pieder teritorija un lai cilvēki ir piederīgi teritorijai” (18.lpp). Zemei jābūt ar vēsturisku pievienoto vērtību, lai tā kļūtu par *tēvzemi*. (Smits, 1997) Piemēram, Latvijas gadījumā – okupācijas sekas un neatkarības iegūšana padara Latviju par nāciju. Atdaloties no Padomju Savienības un kļūstot neatkarīgai valstij, veidojās likumi, institūcijas utt. (Shulman, 2003) Svarīgs ir vēsturiskais faktors, kas nosaka

attieksmi pret teritoriju – senču paražas, brīvības cīņu piemiņa. Un tieši piemiņa padara katru zemes daļu par svētu.

2. Vienotība. Tiek ieviesti politiskie likumi un sociālās normas, kas pauž lielākās sabiedrības daļas viedokli, uzskatus. Politiskie likumi ļauj cilvēkiem justies aizsargātiem un drošiem.

3. Garīgās vērtības, tradīcijas. „Nācijai obligāti nepieciešama kāda vienojoša kultūra un pilsoniska ideoloģija” (19.lpp). Šajā kategorijā iekļauti dažādi sociālie institūti, skolas, masu mediji. Uzsvars tiek likts uz tautas varoņiem, mītiem, senču piemiņu. (Smits, 1997)

Autors	Nacionālās identitātes raksturlielumi
Smith	Vēsturiska teritorija jeb tēvzeme. Tautas mīti un vēsturiskās atmiņas. Vienādas likumiskās tiesības un pienākumi visiem sabiedrības locekļiem. Vienota ekonomiskā sistēma.
Anderson	Nācija kā iedomāta kopiena.
Kearney	Runas par vienotu valsts pagātņi vai valsts tēlu nozīmētu daudzdimensionālu valstu, piemēram, Lielbritānijas sarežģītās vēstures iznīcināšanu.
Tolz	Galvenā problēma - kā samierināt pilsoniskās identitātes, kuras balstās uz tādām kopīgām pazīmēm kā kultūra, reliģija un valoda.
Parekh	Identitāte nav nemainīga un negrozāma, kā arī tā ierobežo rekonstrukciju. Tā var mainīties tikai mantoto noteikumu un pašapziņas kontekstā un ietvaros.
Thompson	Pretēji nacionālistu izteikumiem un vispāratzītajiem pieņēmumiem, nācija nav vienota organizācija, kurā visiem locekļiem jādomā, jājūt un jāfunkcionē vienādi. Tā vietā, katrs indivīds iesaistās daudzos dažādos veidos, mijiedarbojoties ar citiem.
Kiely et al.	Nacionālās identitātes marķieri sevī var ietvert dzimšanas vietu, dzīvesvietu, uzturēšanās ilgumu, audzināšanu, izglītību,

	akcentu, fizisko izskatu, apģērbu.
Bond et al.	Pastāv pieņēmums, ka nacionālisma pamatā ir kulturāls, un/vai šauri politiska pagātne un aizstāvība. Tautas rekonstrukcija tiek skatīta no ekonomiskās perspektīvas.

2.tab. Nacionālās identitātes raksturlielumi. (Dinnie, 2008, P. 113 – 114.)

Nacionālā piederība tiek uzskatīta par galveno identitātes formu. Rietumnieku uztverē katrs indivīds noteikti ir piederīgs kādai nācijai. Paša indivīda uzdevums ir izvēlēties, pie kuras. Taču nerietumnieciskais uzskats (etniskā nācija) ir, ka indivīdam ir tikai viena dzimtā nācija uz visu mūžu. (Smits, 1997) Šis modelis nepieļauj iespēju izvēlēties nāciju, piemēram, aizceļojot no dzimtās valsts. Nācija ir tikai tā, kurā esi piedzimis. Šajā gadījumā svarīga ir indivīda izcelsme (nevis izvēlēta piederība, kā tas ir pirmajā gadījumā).

Etniskā nācija tiek uztverta par ģimeni, kuru vieno kopīgi senči. Kopības sajūtu rada viena izcelsme, kas reizē arī palīdz atšķirt svešos no savējiem. Ģimeniskā sajūta ir būtisks faktors tautiskās piederības veidošanā. Kamēr rietumnieciskajā modelī figurē politisko spēku vara, tikmēr etniskums var uzsvērt tautas intereses. Tādējādi pieņemtie likumi var zaudēt savu spēku, jo vara nonāk tautas rokās (aizstāvot dažādas sabiedrības grupas un vienojot šķiras). (Smits, 1997)

Nacionālo identitāti un patriotismu var atspoguļot gan apģērbs, gan tetovējumi. Piemēram, Anglijā cilvēki savu nacionālo identitāti atspoguļoja ar apģērbu. Kad Skotijā aizliedz nēsāt rūtainu apģērbu (skotu svārkus), cilvēki savu ķermeni sāka rotāt ar nacionālajām emblēmām. Šādi tetovējumi liecināja par piederību noteiktai kultūrai, par cieņu pret savas tautas vēsturi. (Lawrence, b.g.)

4. PĒTĪJUMA METODOLOĢIJA

Kvalitatīvās pētniecības metodes izmanto, kad „cilvēku kultūru un rīcību cenšas aprakstīt un analizēt, raugoties no viņu pašu viedokļa” (Lāce, 1996, 162.lpp). Kvalitatīvie pētījumi palīdz detalizētāki analizēt tematu (Creswell, 2003, p.17) un liek pētniekam iejusties respondenta tēlā. (Lāce, 1996, 166.lpp). Pētījumā par tetovēšanās kultūru, katrs tetovējums ir atsevišķi analizējams simbols, kuru nevar izmērīt skaitliski. Līdz ar to, kvantitatīva pētījuma veikšana šajā gadījumā nav iespējama.

Kvalitatīvas pētījuma metodes tendētas uz procesu un evolūciju, nevis nemainīgu situāciju. (Lāce, 1996, 164.lpp). Šajā pētījumā tiek apskatīta cilvēka identitāte un pētīts tetovējums kā identitāti atspoguļojošs simbols. Pētījumā tiek analizēts ilgstošs process, kurā cilvēks nonācis pie lēmuma tetovēties.

Kvalitatīvie pētījumi sastāv no trim daļām:

1. Datu iegūšana;
2. Datu interpretācija un analīze (izmantotās metodes);
3. Rakstītie un mutiskie ziņojumi. (Strauss, Corbin, b.g.)

Šajā pētījumā kā datu ieguves metode tika izmantota intervēšana. Tā ir viena no populārākajām datu ieguves metodēm sociālajās zinātnēs. Kvalitatīvs pētījums pieļauj elastīgāku pētījuma gaitu – tas neliedz novirzi no sākotnējās stratēģijas. Šādos pētījumos respondents kļūst par galveno, kamēr pētnieks ar jautājumu palīdzību tur respondentu tēmas rāmjos. (Lāce, 1996, 166.lpp). Daļēji strukturētas intervijas pētnieki izmanto, ja iepriekš ir gūtas zināšanas par pētāmo jautājumu (Kropļiņš, Raševska, 2004). Tādējādi ir pieļaujami papildus jautājumi; respondents drīkst brīvi izteikties, novirzīties no tēmas (tieši novirzīšanās no tēmas var atklāt svarīgas papildu detaļas). Pētnieka uzdevums ir uzturēt sarunu un turēt to rāmjos, bet tomēr reizē ļaut sarunai būt brīvai.

Pētījuma laikā tika iegūtas 14 intervijas ar cilvēkiem, kuriem ir nacionāls/nacionāli tetovējumi (*skat. 3.tab*). Intervijas garumi ir vidēji 10 – 15 minūtes; pietiekami, lai iegūtu informāciju, taču nenogurdinātu respondentu. Intervijas tika iegūtas gan tiekoties klātienē ar respondentu kādā no Rīgas kafejnīcām vai iestādēm (piemēram, Coffee Inn, Latvijas Leļļu teātris, utt.), kā arī iegūtas tiešsaistē (izmantojot Facebook). Tika lūgts, lai respondenti piekrist par vārdu izpaušanu (anonimitātes nodrošināšanai netiek pausts uzvārds), kā arī tika lūgtas bildes (bet respektēta vēlme tās nerādīt), tās tika sūtītas, izmantojot Facebook.

Kā arī pētījuma gaitā tika iegūtas divas intervijas ar tetovēšanas māksliniekiem:

1. Inese Eglāja un dēls Edijs Eglājs (salons: „*Extreme tattoo*”);

2. Olafs Taube (salons: „*Rebel Tattoo*”).

Intervijām tika veidots transkripts, kurš tālāk izmantots iegūto datu analizēšanā. Lielākais transkriptu mīnuss ir patērētais laiks, tos veidojot. Īpaši lielos pētījumos, garām intervijām. (Gibbs, 2008) Tomēr pētnieks pats izvēlas, cik detalizētu transkriptu veidot – pierakstīt galvenos izteikumus, idejas, vai aprakstīt katru detaļu (smieklus, pauzes utt.).

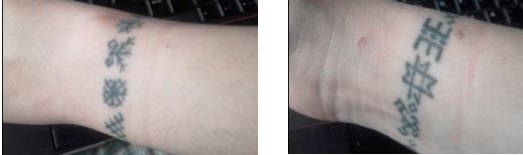
Datu analīze, autoresprāt, sākas līdz ar intervijas vadlīniju plānošanu. Intervijas jautājumi tiek sastādīti kategorijās, piemēram, respondenta identitāte (ziņas par indivīdu), tetovējuma stāsts (skaidrojums, tapšanas process) utt.. Tālāk, intervējot respondentus, jau iezīmējas kādas noteiktas atbildes. Intervētājam, veicot nākamās intervijas, jau ir priekšstats par kādām konkrētām atbildēm, rodas papildjautājumi.

Par datu analīzes metodēm tiks izmantotas atvērtā kodēšana un tematiskā kodēšana. Atvērtā kodēšana ir kvalitatīvo datu sākotnējā apstrādes stadija (Khandkar, b.g), kas parāda galvenās idejas (Benaquisto, b.g.). Iegūtie dati tiek dalīti kodos. Būtībā tas nozīmē transkripta plašu analīzi, veidojot nekonkrētus kodus. Tiek akcentēti galvenie atslēgas vārdi. Lielākā atvērtās kodēšanas priekšrocība ir tā, ka dati tiek sagatavoti tālākai apstrādei, bet lielākais mīnuss – kodēšana ir laikietilpīgs process; nākas datus pārlasīt vairākas reizes. (Khandkar, b.g) Lielos datu masīvos izmantot programmas (Khandkar, b.g), taču šajā bakalaura darbā datu apjoms ir salīdzinoši neliels. Nelielus datu masīvus var kodēt, tos izprintējot un pasvītrojot galveno. (Khandkar, b.g) Tā tas tika darīts arī šajā gadījumā.

Tematiskā kodēšana ir nākamais analīzes solis, kurā skaidrāk tiek norādītas kategorijas, tēmas. Intervijas transkripts tiek kodēts tēmās, teksts tiek apskatīts kodolīgāk, analītiskāk. (Gibbs, 2011) Tēmas tiek pieskaņotas galvenajām atziņām un atslēgas vārdiem. Tās tiek papildinātas ar citātiem. (Braun, Clarke, 2006)

Nr.	Vārds	Vecums	Darbavieta, skola	Dzimtā vieta	Kopējais tetovējumu skaits	Nacionālu tetovējumu skaits	Attēli
1	Alma	24	-	Jūrmala	1	1	-
2	Andris	35	Latvijas Republikas Bruņotie spēki	Jēkabpils rajons	5	2	-
3	Edijs	29	Latvijas Republikas Bruņotie spēki	Talsi	3	1	
4	Elīna	28	SIA Mojo-jojo; Alberta koledža	Bauska	5	2	-
5	Elza	21	frizētava „Karē”.	Jūrmala	1	1	
6	Jānis	23	SIA Rolling	Rīga	6	2	

7	Klinta	21	Veikals NewYorker, Liepājas Universitāte	Saldus	6	1	-
8	Kristaps	26	RS tenisa korti	Rīga	4	3	
9	Laura	27	SIA Z-light	Līvāni	5	1	
10	Līva	25	Sociālais dienests	Jēkabpils	2	2	
11	Loreta	21	-	Aizkraukle	4	1	-

12	Sanda	21	Galerija Rīga	Kuldīga	1	1	
13	Vita	25	Galdniecības firma Norvēģijā	Jelgava	5	1	
14	Zane	23	Latvijas Universitāte, Medicīnas fakultāte	Lielvārde, Jumpravas pagasts	1	1	-

3.tab. Respondenta profils.

5. PĒTĪJUMA REZULTĀTU ANALĪZE

Kopumā tika iegūtas 14 intervijas ar cilvēkiem, kuriem ir viens vai vairāki nacionāli tetovējumi. Kritērijs, kurš noteica, vai tetovējums tiešām ir nacionāls, ir paša cilvēka interpretācija. Ja pašam respondentam šis tetovējums šķiet nacionāls, tad tas par tādu tiek uzskatīts un ir derīgs pētījumam. Kopā intervētas 10 sievietes un 4 vīrieši. Pētījums pierāda, ka tetovējumu ziņā, dzimums nav noteicošs rādītājs tetovējumu izvēlē (to apstiprina tetovēšanas mākslinieki).

Papildus tika iegūtas intervijas ar tetovēšanās māksliniekiem no diviem saloniem – „*Extreme tattoo*” (Inese un Edijs) un „*Rabel tattoo*” (Olafs). Inese tika izvēlēta pazīšanās dēļ, savukārt Olafs izvēlēts pēc nejaušības principa.

5.1. Tetovēšanās mode Rīgā

Intervētie tetovēšanas mākslinieki stāsta, ka tetovējumiem noteikti ir modes tendences, „bet viņas atšķiras.. teiksim, tas, kas ir Latvijā un kaut kur citur – tas ir atkarīgs no mentalitātes un pamatiedzīvotāju slāņa” (Inese). Cilvēkus vada bara instinkts, viņi iespaidojas no apkārt redzētā un (neapzināti, zemapziņas vadīti) izvēlas tetovēt ko līdzīgu. Visi intervētie tetovēšanas mākslinieki minēja, ka vēlas taisīt oriģinālus darbus; par savu uzdevumu viņi uzskata pierunāšanu, labošanu, ieteikšanu – kad klients nāk ar ideju, māksliniekam tā jāpadara unikāla. Turklāt, mūsdienās cilvēki tieši to arī vēlas – izcelties. Nebūt daļa no masas. Ja senāk tetovējuma esamība vien liecināja par kaut ko reti satopami, tad mūsdienās, kad tetovēšanās kultūra ir tik populāra, tetovējums pats par sevi neko neliecina. Lai izceltos, nepieciešams spēcīgs tetovējums – nozīmīgs un kvalitatīvs.

Nacionālie tetovējumi modē ir kopš pagājušajiem Dziesmu un deju svētkiem. Tas ir saistīts ar nacionalitātes simbolu plašāku izplatīšanos – apģērbu apdrukās, telefona vāciņos utt. (Olafs) No tirdzniecības viedokļa raugoties, nacionālie motīvi ir pieprasīti, līdz ar to ienesīgi. Šo simbolu izmantošana aksesuāros un apģērbos ir mārketinga triks, kas reizē sabiedrībā ienes nacionālas un patriotiskas emocijas. Cilvēki vairāk asociē sevi ar Latviju, ar savu piederību tai. Izjutot lielu nacionalitāti, cilvēki izvēlas nacionālos motīvus tetovēt.

Pēdējā gada laikā tendence nacionālos motīvus izmantot tetovējumos ir mazinājusies. Aktuāli vairs nav mazie tetovējumi, bet lielle un laikietilpīgākie, piemēram, Lielvārdes josta. (Olafs) Tomēr mode atkal atgriežas pirms nacionāliem svētkiem (Edijs). Nacionāls tetovējums no mākslinieka prasa lielu piepūli, meistarību (Inese) un pacietību (Olafs). Nepieciešamas tehniskas zināšanas un prasmes, lai precīzi iezīmētu līnijas (Inese). šajā

gadījumā runa ir par lieliem tetovējumiem. Atkal jāpiemin Lielvārdes josta – šāds tetovējums ir ļoti detalizēts un ar smalkām niansēm.

Arī ne-nacionālos tetovējumus var iestrādāt nacionālus motīvus – piemēram, „ar vārpām, kaut kādiem elementiem” (Inese). Pēc šāda kritērija, nacionāla tetovējuma definīcija kļūst plašāka. Tomēr jāatceras, ka šajā bakalaura darbā par nacionālu tetovējumu tiek uzskatīts tāds, kurš tā īpašniekam šķiet nacionāls. Ja pētījumā iekļautu datus arī par tetovējumiem, kuros ir, piemēram, jau minētās vārpas, tas nesniegtu tik precīzu informāciju par nacionalitāti un piederības izjūtu kopumā.

Viena no respondentēm, runājot par nacionālajiem tetovējumiem kopumā, sacīja:

„Esmu ļoti priecīga par šo tendenci ar latviskajiem tetovējumiem – var jau teikt, ka tas ir tāds „modes kļiedziens”, bet uzskatu, ka tas ir skaisti. Kāpēc gan mums tetovēt, piemēram, ķīniešu simbolus, ja mums pašiem ir savi? Jo latvieti sargā tieši latviešu zīmes un spēks.” (Zane)

Minētajā citātā izteikti iezīmējas piederības sajūta. Tomēr respondente netieši norāda, ka citas tautības cilvēkam latvju zīmes nederētu. Tas ir, ja latvju zīme dod spēku, tad citātā uzsvērts, ka tā dod spēku latvietim. No šāda viedokļa raugoties, nākas secināt, ka latvju zīmes ir latviešiem piederīgs simbols. Pat, ja citās nozarēs latvieši cenšas savas idejas eksportēt, tad latvju zīmes tomēr paliek latviešu nacionālā vērtība.

Pirms nacionālajiem tetovējumiem, īpašas modes tendences nav novērojamas. Visi trīs tetovēšanas mākslinieki minēja, ka vienmēr meitenēm būs aktuāli sapņu ķērāji, spalviņas, pūces. Bet to īsti nevar uzskatīt par tendenci, tā ir aktualitāte, kam nav laika robežu. Tāpat respondenti min, ka šādu tetovējumu izvēle saistās ar cilvēka briedumu. Nobriedušākam cilvēkam veidojas izteiktāka un spēcīgāka personība. Personība, kas vēlas savu ķermeni rotāt ar unikālu zīmi, simboliem, nevis klasiku. Kā arī, jo vecāks cilvēks, jo vairāk viņš dzīvē ir pieredzējis. Tā kā visas redzētās zīmes, simboli iespiežas cilvēka zemapziņā, pieredzējušākam cilvēkam priekšstats par dzīvi ir atšķirīgs – bagātāks.

Respondentu atbildēs novērojams, ka populārākā vieta, kur taisīt tetovējumu, sievietēm ir mugura – starp lāpstiņām. Taču vietas, kurās respondenti (arī vīrieši) negribētu tetovējumu, ir ļoti redzamas un atklātas vietas – seja, kakls, dekoltē zona, plaukostas. Tāpat sievietes neizvēlas tetovēt vietās „kur āda var samērā daudz mainīties – vēders, augšstilbi” (Zane). Nākas secināt, ka tieši mugura ir vieta, kurā tetovējums ir izdevīgs, tas ir, nepieciešamības gadījumā viegli noslēpjams ar apģērbu. Mugura ir tā vieta, kuru pats cilvēks neredz. Līdz ar to, muguras tetovējuma īpašnieks ikdienā bez palīglīdzekļiem (piemēram, spoguļiem) savu tetovējumu nemaz neredz.

Savukārt vīriešu atbildēs vietas izvēlē dominē rokas (visbiežāk augšdelms), lielos tetovējumus izvēlas taisīt uz muguras. Arī vīrieši negribētu tetovējumus uz sejas, tomēr nereti

respondenti piemetina, ka nevēlētos tos arī intīmās vietās (piemēram, „zem jostas vietas” (Kristaps)).

Tetovēšanas mākslinieku viedoklis klientu tetovējumu vietas izvēlē ir atšķirīgs. Piemēram, tetovēšanas salona „*Extreme tattoo*” īpašniece Inese saka, ka tetovēšanās procesā runāt par dzimumu atšķirībām būtu nepareizi. Agrākos laikos bija izteikti sievietēm tetovēt mazus tetovējumus slēptās vietās. Mūsdienās biežāk tetovējas cilvēki, kuriem jau ir stabils darbs, ienākumi, ģimene. Līdz ar to, tetovējumi ir vairāk pārdomāti, izsvērti, tie kļūst lielāki gan vīriešiem, gan sievietēm: „Dzimumi sāk izlīdzināties. Vai nu sievietes kļūst vīrišķīgākas, vairāk atļaujas. Varbūt arī patīk šokēt” (Inese). Tomēr Olafs min, ka sievietes tomēr izvēlas „mazākus dizainus”, bet puisi – lielus tetovējumus.

5.2. Dominējošie iemesli un apsvērumi nacionāla tetovējuma izvēlē

Vairumam respondentu, kā viņi paši uzskata, nav īpašu pamudinātāju tetovējuma izvēlē. Piemēram, Almas gadījums – viņai ir viens tetovējums, kurš tapa, kad viņai bija 17 gadu. Teksts „*Made in Latvia*” atrodas muguras lejasdaļā. Par izvēli tetovēties viņa saka: „Šķita, ka to vēlos”, bet par šī konkrētā tetovējuma izvēli viņa saka jau pārliecinošāk: „Zināju, ka vēlos šo!”. Savukārt Vitai kā pamudinājums bija redzēts tetovējums –

„Vienam paziņam bija Lielvārdes josta, kura vijās ap roku [...]. Tajā pašā laikā biju sākusi strādāt par pavāru un nedrīkstēju nēsāt prievītes ap roku, kas man bija daudz - ar visādiem rakstiem, plus aprocas no dažādiem festivāliem. Tad arī iedomājos, ka varētu vienkārši tādu uztetovēt. Negribējās neko lielu, spilgtu un uzbāzīgu, lai pašai arī netraucē.”

Par zināmu pamudinātāju var uzskatīt vēlmi izrotāt savu ķermeni, piemeklējot tetovējumus, kas atspoguļo cilvēka personību - piemēram, nacionālo piederību:

„Cilvēka ķermenis nes vēstījumu un, manuprāt, tas ir tavs kopējais tēls, un tetovējumi atbild uz dažiem jautājumiem, kurus var neuzdot. Teiksim, man pludmalē cilvēki neuzdos jautājumu, vai esmu patriots, jo tas ir skaidri atainots, un tā ir daļa no manas būtības un esības.” (Kristaps)

Tam, ka tetovējums nes īpašu vēstījumu, piekrīt Klinta. Viņas gadījumā pamudinājums tetovēties bija pārdzīvojumi ģimenē. Reizē tetovējums var būt arī miera un drošības simbols. Nereti respondenti izvēlējušies tetovēt latvju zīmes:

„Ar latvju zīmēm aizrāvos vienā brīdī, meklējot to nozīmes. Godīgi neatceros, kā tas noveda pie tā, bet bija vēlme uztaisīt jaunu tetovējumu - priekš sevis svarīgu. Tad radās ideja, ka arī vēlos uztetovēt kādu zīmi, kuru nozīme kādā ziņā būtu man personiski svarīga – tā teikt, iztulkoju vairāk nozīmes priekš sevis.” (Elīna)

Šeit iezīmējas svarīgs punkts – cilvēka interpretācija par vienu zīmi, simbolu. Dažādi cilvēki var apskatīt vienu un to pašu zīmi, bet katrs no viņiem šo zīmi pielāgos savai esībai.

Respektīvi, viena zīme vairākiem cilvēkiem var nozīmēt dažādas lietas, jo katram no šiem cilvēkiem ir dažādi uzskati par dzīvi, atšķirīgs sociālais fons un dzīves pieredze. Otra citātā uzsvērtā doma ir – jau iepriekš tika meklētas un analizētas latvju zīmju nozīmes. Ja citiem respondentiem vispirms radās ideja par tetovējumu kā tādu, tad šajā gadījumā bija tikai ideja, kuru tikai vēlāk izdomāja tetovēt.

Nenoliedzami, ka tetovēšanās process ir sāpīgs. Plašsaziņas līdzekļos ļoti viegli atrast dažādus attēlus, kuros parādīts, kurās ķermeņa vietās tetovējums sāp visvairāk. Šajā pētījumā tiek skaidrots, vai **sāpes** ir viens no faktoriem, kurš ietekmē tetovējuma vietas izvēli. „Pārsvārā cilvēki ir izdomājuši vietas, tad prasa – sāpēs vai nē? Meitenēm pārsvārā nemaz nesāp. Džekiem, jā, džekus es vienmēr atrunāju no vēdera lejasdaļas, ribām, uz vēdera preses netaisīt. Tās ir vietas, kas tiešām sāp” (Edijs).

Lielākoties respondenti saka, ka sāpes nebija noteicošais faktors. Klīnta par saviem tetovējumiem stāsta, ka „visi tetovējumi ir taisīti “sarkanajās zonās”, kuras uzskata par tām pašām sāpīgākajām, bet es, piemēram, sāpes vispār nejutu. Atceros, ka, taisot pēdējo tetovējumu uz mugurkaula, pat aizmiglu, kamēr tetovēja.” Līdzīga pieredze novērojama datu ievākšanas laikā. Kamēr notika intervija ar tetovēšanas mākslinieci Inesi, viņa tetovēja jauna vīrieša muguru. Arī šis vīrietis tetovēšanās laikā iemiga.

Sāpes var ietekmēt dažādi faktori. Sarunā ar Inesi (šajā jautājumā pievienojās vīrietis, kurš tika tetovēts intervijas laikā) noskaidrojās, ka tetovēšanās procesu var ietekmēt dažādas lietas. Piemēram, ja cilvēks ir neizgulējies vai emocionāls, sāpes būs lielākas. Cilvēks jutīsies neapmierināts ar dzīvi kopumā, tādēļ viss process šķitīs nepatīkamāks. Tāpat ietekmi var sniegt mēness fāzes, zvaigžņu stāvoklis. Viss atkarīgs no tā, kam cilvēks tic.

Sāpju sliekšnis katram cilvēkam ir atšķirīgs, taču dažreiz bailes var rasties arī no domām un medijos vai draugu lokā dzirdētā, redzētā. Tetovēšanas māksliniece Inese min, ka cilvēki, kas pirmoreiz nāk tetovēties, izjūt lielākas bailes, neziņu:

„Gadās, ka draudzenes vai draugi sabaida. Vai arī palasa internetā. Bet tie, kas baida, viņi jau paši grib būt baigie varoņi. Saka, ka šausmas un tas ir baigi traki, labāk neej, netaisi. Bet tad atnāk, pasēž, padzeram tēju, papļāpājam, pašķirstam žurnālus. Tad cilvēks ir mierīgs un beidzas ar to, ka saka – es domāju, ka tas būs briesmīgāk.” (Inese)

Minētajā citātā iezīmējas divas būtiskas lietas - vai cilvēkiem, kuri biedē, pašiem ir tetovējumu vai nav. Pirmkārt, ja šiem cilvēkiem tādu nav, tad viņu viedoklim nav pamatojuma. Bet, otrkārt, ja šiem cilvēkiem ir tetovējums, tad biedējot, viņi norāda uz to, ka process ir sāpīgs, netieši parādot, ka viņi paši bija pietiekami stipri. Tātad tetovējuma radīšanas un veidošanas procesā izciestās sāpēs var cilvēkam justies spēcīgākam un,

iespējams, varenākam savos izteikumos. Tieši tādēļ cilvēki, runājot par tetovējumu sāpīgumu, mēdz pārspīlēt – tā veidojot sevi pārāku.

Alma tetovējās, kad bija ļoti jauna, tādēļ atzīst, ka „īstenībā, tolaik nemaz par to nedomāju”. Savukārt cits respondents, Kristaps, minēja, ka „vēlme pārsit visu pārējo. Un sāpes pierāda to, ka esi dzīvs”. Līdzīgi domā Zane, sakot, ka „skaistums prasa upurus”. Piemēros novērojams, ka tetovējums tiek uzskatīts par balvu, kuru iegūst, ciešot sāpes.

Jānim ir tetovējums uz krūtīm. Tetovētājs ieteicis šo tetovējumu taisīt vairākās sesijās, taču pats Jānis atteicies to darīt. Viņš minēja, ka sāpes bijušas ļoti lielas, tomēr vēlējies ātrāk tikt pie gala rezultāta. Šādai rīcībai bija divi iemesli – 1. vēlme ātrāk pabeigt iesākto un 2. ieplānots pasākums, uz kuru gribējās ierasties ar pabeigtu tetovējumu, lai varētu to parādīt draugiem/paziņām. No vienas puses tā ir vēlme sevis dēļ, bet no otras – vēlme citu dēļ.

Tetovētāja Olafa pieredze rāda, ka ir bijuši gadījumi, kad cilvēks sāpju dēļ nespēj pabeigt tetovēšanas procesu. Tomēr viņš atzīst, ka sāpēs visur (tādēļ vajag izvēlēties vietu, kur cilvēks tiešām grib tetovējumu, nevis vietu, kur mazāk sāp) un, ja cilvēks tiešām, tiešām grib tetovējumu, tad sāpes pacietīs. Intervijas beigās Jānis deva padomu, kurš noderētu visiem, kuri plāno tetovējumu, bet baidās no sāpēm: „Pirms tetovēt kaut ko, pārbaudi bez tintes, cik ļoti sāpēs.” Tas būtu veids, kā katrs var pārbaudīt savu sāpju sliekšni. Turklāt, tā kā netiktu izmantota tinte, nebūtu jābaidās, ka tetovējums sāpju dēļ paliks iesākts.

Vēl viens fakts, kurš jāapsver pirms tetovēšanas, ir **cena**. Tetovējuma cena veidojas no tetovējuma veikšanas laika un detaļām, „jo smalkākas un sarežģītākas detaļas, jo vairāk laika aizņem. Tāpat arī izmērs – liels tetovējums aizņem vairāk laika” (Edijs). Jautājumā par cenu, atbildes dalījās – daļai respondentu cena noteikti nebija izšķirošs faktors, tomēr daļa atzina, ka cenai tomēr ir nozīme. Laura par savu tetovēšanas pieredzi atceras, ka „tetovētājs bija izsludinājis mazu skiču konkursiņu par godu Latvijas 95. gadadienai, un es vinnēju iespēju tetovēties ar 50% atlaidi”.

Lielākoties respondentu atbildēs dominēja tetovējuma idejiskās nozīmes vērtība, kura nav izsakāma cenā. Zanes tetovējumam cenai nebija nekādas nozīmes „biju gatava maksāt, jo tas ir uz visu mūžu. [...] domāju, ka tādās lietās nedrīkst taupīt”. „Uzskrūvētai cenai nepiekrīstu, taču, ja prāta robežās, tad nav nekādas nozīmes. Dēļ šāda tetovējuma nav žēl” (Jānis). Var uzskatīt, ka cilvēkus var iedalīt divās grupās – vieni, kuri veic cenu aptaujas un izvēlas sev izdevīgāko, un otri, kuri vēlas tetovēties pie kāda konkrēta mākslinieka un ir gatavi ieguldīt. (Olafs)

Interesanta ir **grupas ietekme**. Piemēram, Zanes gadījums, kurā tetovēšanas izvēlē bija vairāki ietekmējošie faktori. Viens no tiem ir vēlme iegūt ko paliekošu, ko ar pievienotu vērtību. Tomēr otrs faktors ir draudzeņu ietekme: „Kopumā ideja tapa kopā ar draudzenēm,

un tagad mums katrai ir tetovējums ar latviešu zīmi – tas mums reizē atgādina gan par mūsu draudzību, gan par mīlestību pret visu latvisko.” (Zane). Līdzīgs stāsts ir Loretai – „Gribēju jau sen, draudzenes gāja, un gājām kopā taisīt pirmo”. Pārējie tetovējumi nebija tik spontāni, tomēr ietekme novērojama arī faktā, ka tika uzdāvināta dāvanu karte – nākas secināt, ka dāvinātāji zināja, ka cilvēks to vēlas, tāpēc atbalstīja un pat pamudināja uz šo lēmumu.

Iepriekš minēts, ka apkārtējie cilvēki baida ar sāpēm. Šeit pierādās pretējais – apkārtējie cilvēki iedrošina. Ja pašiem cilvēkiem šis ir pirmais tetovējums, tad viņi labprāt dodas tetovēties kopā ar kādu. Intervējot tetovēšanas māksliniekus, tika jautāts, vai cilvēkiem bieži nāk līdzī kāds, kas atbalsta. Biežāk tika minēts, ka meitenēm nāk līdzī. Puišiem daudz retāk. Ja tiek taisīts liels tetovējums, tad līdzcivēkiem šis process kļūst garlaicīgs – vairākas stundas sēdēt blakus. (Edijs) Savukārt Olafs min, ka, viņaprāt, viens cilvēks ir maksimums. Ir bijuši gadījumi, kad līdzī nāk vecāki, vecvecāki. Šādos gadījumos zūd paša cilvēka vēlmes. Katram līdzcivēkam un atbalstītājam ir savs viedoklis. Pats klients, ieklausoties līdzcivēkos, ietekmējas un nosliecas par labu kāda cita idejai, aizmirstot savas vēlmes.

Tetovējuma izvēlē noteikti jāpiemin arī **tetovētāja ieguldījums**. Tetovēšanas mākslinieks ir cilvēks, kurš klienta vēlmes, idejas apvieno un realizē. Tas ir cilvēks, kurš ir tiešā kontaktā ar klientu; jābūt savstarpējai uzticībai. Nonākšana līdz tetovējuma realizēšanai var būt ilgs process. Ir gadījumi, kad cilvēks iet uz tetovēšanas salonu ar jau gatavu ideju. Māksliniekam atliek sākt procesu. Tomēr gadās (izteikti tas iezīmējas tieši lielos tetovējumos), kad māksliniekam un klientam ir ilgstoša sadarbība. Piemēram, tiek nestas, sūfītas dažādas tetovējumu bildes, attēli, pašzīmētas skices, vārdiski aprakstītas idejas. Mākslinieks apvieno idejas, vai atmet tās (ja tās nav realizējamas).

„Tas ir baigais cilvēciskais faktors, esmu novērojis, ka cilvēki, kuriem tas ir pirmais tetovējums, viņi uztraucās vairāk, grib visu izkontrolēt. Viņi tik viegli nepadodas. Bet ir cilvēki, kas nāk pie manis ceturto un piekto reizi un tāpat uzvedas. Tas ļoti atkarīgs no tā, vai cilvēks grib kontrolēt situāciju, vai nē. No tā, cik ļoti viņš tev uzticas. Ja māksliniekam uzticas, tad arī galarezultāts ir labs.” (Olafs)

Grūtāk ir tad, ja klienti ir pārņemti ar kontroli. Tas ir liels baiļu un neuzticības rezultāts. Viņi cenšas kontrolēt visu procesu, iesaistīties katrā detaļā.

Tetovēšanas mākslinieki neiesaka nest vienu attēlu ar jau gatavu tetovējumu. Labāk nest vairākus, kurus var apvienot. Iemesls ir oriģinalitāte. Tetovēšanas mākslinieki nelabprāt taisa kopijas. No vienas puses tā ir necieņa pret cilvēku, no kura tetovējums tiek aizgūts, kopēts. Ja šis cilvēks ir vēlējies oriģinālu darbu, tad ir nepatīkami, ka vēl kādam tāds parādās. Otrkārt, arī cilvēks, kas pats vēlas kopētu tetovējumu, vēlāk var saprast un nožēlot, ka tetovējumā nav ielicis savu personību, bet tikai aizguvis ideju.

Dažreiz nākas atrunāt cilvēku no tetovējuma veikšanas: „Atrunāju [...] draudzeņu vai draugu vārdus. Un dzīvu radnieku portretus. (Edijs) Abi gadījumi balstās uz mānītību – 1) aptuveni 95% cilvēku (Edijs), kuri uztetovējuši otrās pusītes vārdus, neilgi pēc tetovējuma pabeigšanas, izšķiras; 2) neiesaka tetovēt dzīvu radnieku portretus, jo „portretus taša par piemiņu” (Edijs).

Alma gāja jau ar gatavu ideju. Tāpat arī Zane, tikai tetovētājs tika ieteikts no draudzeņu puses, „lai būtu droša par kvalitatīvu izpildījumu” (Zane). Arī Loreta tetovējās pie draudzeņu ieteikta mākslinieka; „biju pati izdomājusi, bet ar mākslinieku izvēlējamies fontu. Pārējiem trim visu domāju pati, bet ar mākslinieci sarakstījos caur e-pastiem un izrunājām dažādas detaļas, idejas.” Līvai tetovēšanas mākslinieka izvēlē svarīgs bija cilvēciskais fakts un atsauksmes.

Klinta – „Pirmais tetovētājs bija paziņa, kurš mācījās tikai taisīt tetovējumus, gāju pie viņa uz mājām taisīt. Pie viņa parasti bija jau gatava doma. Bet tagadējais tetovētājs arī taša savās mājās, bet es aizeju ar domu un tad kopīgu izveidojam skici.” Arī Vita piemin tetovēšanās mākslinieka ieguldījumu – „Skici veidojam kopīgi. Pastāstīju ideju un tetovētāja to pielāgoja, lai labāk izskatās. Tetovētāja bija pazīstama, kura vēl mācījās un tā teikt izpalīdzēju, jo tetovējums arī bija pietiekami vienkāršs.”

Laurai jau bija gatava ideja, par tetovēšanās mākslinieka izvēli viņa saka – „Mani divi labākie draugi, brāļi, Jānis un Einārs Jonāni, ir tetovētāji, vajadzēja izvēlēties tikai pie kura taisīt!” Kristapa gadījumā tetovēšanas mākslinieks palīdzēja „piekorigēt” ideju, izvēlēties šablonu, arī Jāņa gadījums ir līdzīgs – „Tetovētājs tikai pieslīpēja ideju, bildi un pateica, ko labāk pielikt, ko atņemt, lai tas izskatītos labāk un būtu iespējams to uztetovēt”.

Nākas secināt, ka respondenti pirms tetovēšanās apzinājās, ka šis process ir sāpīgs un dārgs. Tomēr vēlme rotāt savu ķermeni izrādījās spēcīgāka. Vēlme tetovēties ir dziļa un nopietna, tas ir pārdomāts un izsvērts lēmums. Nonākot pie šāda lēmuma, nevienam no respondentiem nav bijušas šaubas vai bailes, kas atturētu. Paša tetovējuma izvēle ir pārdomāta, tiek meklētas nozīmes un skaidrojumi, piemeklētas idejas, kas attēlotu cilvēka būtību. Tetovētājs ir kā starpnieks, kurš cilvēka emocijas, pārdzīvojumus, „stāstu” izliek uz ķermeņa. Jāņem vērā arī tetovētāja pieredze un zināšanas. Respondenti min, ka tetovētājs tiek piemeklēts, balstoties uz viņa spējām. Katram tetovētājam ir sava joma – reālisms, abstrakcijas utt. Meklējot tetovētāju lieliem tetovējumiem, tiek meklēts cilvēks, kurš spētu to paveikt kvalitatīvi. Tā kā tetovētājs ir mākslinieks, tiek ņemti vērā viņa ieteikumi, lai tetovējums izskatītos pēc iespējas labāk.

5.3. Nacionāls tetovējums kā cilvēka identitātes atspoguļotājs

Viens no veidiem, kā analizēt tetovētu cilvēku uzskatus, ir jautāt, **ko viņi domā par citiem tetovētiem cilvēkiem.**

Visbiežāk respondenti stāsta, ka viņu attieksme ir pozitīva, ja tetovējumiem ir nozīme un jēga, bet negatīva, ja tie ir bez mērķa. Piemēram, „negatīvi pret tiem, kas to dara tikai, lai izrādītos, un tetovējumi ir bez nozīmes” (Vita) vai „katram no mums patīk izcelties starp citiem, būt pamanāmam. Kādēļ gan to nedarīt ar stāstu par sevi uz sava ķermeņa” (Jānis). Abos gadījumos iezīmējas stāsta un nozīmes vērtība tetovējumā. Cilvēki, kuru pašu tetovējums ir ar pievienoto vērtību (jēgu), vairāk novērtē citu cilvēku tetovējumu nozīmes.

Tomēr starp abām galējībām (patīk – nepatīk), ir arī neitrālas attieksmes:

„Man nav attieksmes pret šādiem cilvēkiem. Tie ir parasti cilvēki, ikdienišķi, jo nav vairs gadsimts, kad tetovējās tikai cietumnieki un citu šķiru cilvēki. Pamanu tetovējumus, kuri nav sevišķi pārdomāti un skaisti, bet gaume atšķiras, ja vienam Sūkļa Boba tetovējums ir ļoti forši, tad citam ne. Kā arī mazliet apbrīnoju tos, kuri tetovē kaut ko tikai tāpēc, ka kaut kas ir aktuāli, piemēram, sapņu ķērāju bums, galvaskausti, tagad arī latvju zīmes utt. Manuprāt, cilvēki kaut kā neapzinās, kāpēc īsti viņi to dara, bet dara. Kad izdomāju tetovēt latvju zīmes, zināju tikai vienu cilvēku ar šāda tipa tetovējumu, bet tagad to tetovē katrs otrs, kuram nav slinkums. Mazliet žēl par to.” (Līva)

„Kopumā neitrāla attieksme. Lai gan dažkārt skatos un domāju, kāpēc cilvēks ir tetovējis tieši to, bet nekādā gadījumā neveidoju priekšstatu par cilvēku pēc tetovējuma vai pēc tetovējuma esamības/neesamības. Savukārt, kad redzu kādu ar latvisku tetovējumu uzreiz rodas sajūta, ka šis cilvēks ir tā teikt „savējais””(Zane).

Ja Zanes atbildē novērojams, ka, viņasprāt, pēc tetovējuma nevar spriest par cilvēku, tad Kristapa atbilde ir tieši pretēja: „Manuprāt, tetovēti cilvēki izceļ savu personību un savas idejas uz ādas.”

Lielākoties, ja cilvēki savus tetovējumus veidojuši ar dziļu nozīmi, tad arī no citiem sagaida to pašu. Klientu tetovēties pamudināja pārdzīvojumi ģimenē, tādēļ par citu tetovējumiem viņa saka:

„Ja es redzu cilvēku, kuram ir tetovējums, tas nozīmē, ka viņa dzīvē ir bijis kāds notikums/cilvēks utt., kas ir bijis nozīmīgs un vērts atcerēties ilgu laiku. Man tas stāsta, ka cilvēks ir daudz ko piedzīvojis. Personīgi man visinteresantāk ir uzzināt citu cilvēku skaidrojumu par viņu tetovējumiem.”

Tetovēšanas process ir nopietns darbs ne tikai māksliniekam, bet arī klientam. Tā ir sadarbība un liela uzticība. Tetovēšanas māksliniekiem tika jautāts, vai tetovēšanas laikā, runājot ar klientu, var viņu labāk **iepazīt un saprast tetovējuma nozīmi.** Respondenti minēja, ka

„Mēs esam tik tuvi viens otram, kas tas jau ir intīmi. Mēs runājamies un zinām viens par otru diezgan daudz, ja tas ir lielāks tetovējums. [...] Vislabākais ir, ja ar cilvēku atrod kontaktu un var ar viņu runāt. Tad arī izdodas kopdarbs. Savādāk iznāk, kā uz veikalu aiziet pēc desas. Tas ir kaut kas vairāk, tā ir ķermeņa daļa, tu jau esi daļa no cilvēka ķermeņa.” (Inese)

Cilvēka iepazīšana padara tetovējumu detalizētāku, personiskāku. Tetovētājs sajūt klienta vēlmes, var piedāvāt ko vairāk, balstoties uz savu pieredzi un zināšanām šajā jomā. Piemēram, Inese minēja, ka ir gadījies klientam ieteikt idejas, uzlabojumus, un klients paliek ļoti priecīgs, atzīst, ka pats par to nebūtu iedomājies. Savukārt Olafam ir bijis gadījums, kad cilvēks atnāk ar sarakstītām idejām, kuras gribētu tetovēt. Iepazīstoties ar visām cilvēka vēlmēm, tapis tetovējums, kuru pats cilvēks nav spējis iztēloties, vizualizēt (bet tikai iepriekš aprakstījis vārdos). Ja Inesei ir patīkamāk tetovēšanas laikā uzturēt ar cilvēku komunikāciju, tad Olafam tas nav tik izšķiroši. Viņš atzīst, ka sarunāšanās procesa laikā ir atkarīga no paša cilvēka, bet neuzsver, ka tā būtu ļoti nepieciešama.

Nākas secināt, ka cilvēki, dodoties pie tetovēšanas mākslinieka, zina, ko ar savu tetovējumu vēlas pateikt. Tetovējumiem ir personiska nozīme, un tieši sadarbība ar mākslinieku palīdz ideju realizēt klientam tīkamā veidā.

Lielākoties par cilvēka identitāti var spriest, izzinot vēstījumu, ko nes tetovējums. Kādā no intervijām, tetovēšanas salona „*Home of tattoos*” īpašnieks Agat tattoo, minēja, ka cilvēks savu tetovējumu pārstāj ievērot pēc diviem līdz trīs mēnešiem, kad tas jau ir kļuvis par daļu no cilvēka. Arī šajā pētījumā respondentiem tika jautāts – „Pēc cik ilga laika Tu **pārstāji ikdienā ievērot savu tetovējumu?**”. Tā mēģināts noskaidrot, vai tetovējuma ideoloģiskā nozīme patiešām sasaucas ar cilvēka būtību.

Daļai respondentu tetovējumi ir vietās, kurās viņi paši tos neredz. Piemēram, Jānim tetovējumi ir uz rokām un kājām. Rokas tetovējumus „ikdienā es nevaru [...] neievērot”. Taču tetovējumi vietās, kuras nav labi redzamas – „Ir brīži, kad par tetovējumu uz kājas ikra aizmirstu pat uz mēnešiem un, kad aizdomājos, tad īsti nevarēju atminēties, kur un kādi tetovējumi man ir”.

Vita un Zane par savu aizmirsa pēc pāris mēnešiem. Tāpat arī Alma; aizmirsa par savu līdzko beidzās pludmales sezona. Elīna par savu pārstāja domāt „pēc kreveles noiešanas”.

Savukārt Kristapam ir pretējs viedoklis: „Es nekad neaizmirstu savus tetovējumus – manuprāt, tas ir tāpat, kā aizmirst, ka tev ir roka vai kāja. Tā ir pašsaprotama daļa no mana ķermeņa.” Arī Edijs savus neaizmirst – „nav tā, ka tu aizmirsti, ka tev ir tetovējums. Tu vienkārši apzinies, ka viņš tev ir un viss. Neesmu pieķēris sevi pie domas, ka esmu aizmirsis, ka man ir tetovējumi, es vienkārši zinu, ka viņi man ir un viņi man netraucē”.

Kaut gan atbildes ir dažādas, tās visas apstiprina pieņēmumu, ka tetovējums ar laiku paliek daļa no cilvēka. Vai nu to ikdienā neievēro un tas ir pierasts, vai arī par to nevar aizmirst. Tomēr abos gadījumos tie tik tiešām kļūst par daļu no cilvēka.

5.4. Tetovējumu simboliskās nozīmes

Visi respondenti pēc tautības ir latvieši. Visu tetovējumu simboliskā nozīme liecina par piederību Latvijai, par mīlestību pret savu dzimteni. Piemēram, Almas tetovējums „Made in Latvia” – „tā ir mana dzimtā vieta un tas tā paliks, lai kur es nokļūtu”. Vai arī Sanda –

„Esmu latviete, Latvija ir manas mājas, un es zinu, ka es nevarētu aizbraukt uz citu valsti strādāt. Esmu bijusi prom no Latvijas max 2 nedēļas, bet jau pirmajās dienās gribējās atpakaļ, tāpēc arī gribēju tetovējumu, kas saistās ar manām mājām - Latviju. Un, plus, es esmu diezgan liela patriote, kas arī ir saistīts ar tattoo tapšanu. Un zem Latvijas kontūras rakstīts „Latviete”, jo vienmēr tāda būšu”.

Līdzīgi ir Jānim: „Man prasās un vajag parādīt visiem, ka es esmu latvietis un ar to lepojos”. Kristapa tetovējums – Latvijas kontūra – „simbolizē manas zemes nedalāmību un gatavību par to savu galvu atdot.” Laura Latvijas simboliku interpretē kā stipru sievieti „Latvija – sieviete – Milda, kas nepagurusi stāv turēdama trīs zvaigznes. Sievietes taču visu var!” Laura arī piemetina, ka „tieši Mildu gribēju uztaisīt kā nacionālās piederības simbolu. Nevaru izskaidrot, bija sajūta, ka gribu un viss. Tas bija vairākus gadus sapņots sapnis, tik vietu nevarēju izdomāt, kur.”

Populāras ir latviešu zīmes. Andrim Obligātā militārā dienesta (OMD) laikā tapa trīs tetovējumi – divi ar ķeltu rakstu atdarinājumu un viens saules simbols. Savukārt pārējie divi tetovējumi ir Mēness krusts un Laimas krusts. Skaidrojums šīm zīmēm ir „vēlme sevi identificēt ar Baltu/latviešu kultūru/piederību, ticība zīmju enerģētiskajai vērtībai/spēkam”. Arī Zanei ir saules zīme „dzīvības un enerģijas simbols. Visa labā un gaišā apzīmējums.”

Līvas tetovējuma skaidrojumā parādās plānojums un simboliskās nozīmes padziļināta analīze un iepriekšēja pārdomāšana:

„Stāsts ir apzināties sevi, kā savas dzimtenes šūnu, vienumu, sastāvdaļu. Man nevajag citus apzīmējumus, hieroglifus un citas lietas, lai pateiktu, ka būt latviete ir skaisti un mūžīgi, tāpat kā latvju zīmju skaistums tetovējumā. Uz muguras man ir Austras koks, kura ideju ņēmu no Birutas Ozoliņas un DjMonsta mūzikas albuma vāciņā. Zināju, ka vēlos Austras koku pēc tā simbolikas un vizuālā skata, pēc tam vēlējos atrast tieši tādu, kurš visvairāk piesaista. Uz rokas ir Auseklis, Dzīvības zīme un Akas zīme, kas savīti vienā virknē ar Laimas slotiņām. Šīs zīmes apzināti izvēlējos arī pēc to skaidrojuma, un kopā tās savija un uzskicēja draugs. Skaidrojumi atrodami dažādu autoru zinātniskajā literatūrā par latvju zīmju celšanos un simboliku, kuru analizēju un lasīju līdz galīgā lēmuma pieņemšanai.”

Tikpat populāras zīmes ir Auseklis („Auseklis – mēness simbols un aizstāvis no ļauna” (Kristaps)), Pērkonkrusts („kas simbolizē uguni un spēku manā apziņā” (Kristaps)), Laimas slotiņa („Laimas slotiņu izvēlējos tetovēt, jo tā piesaista laimi, savas neilgās dzīves laikā ir bijušas diezgan daudz likstas un ķibeles, tāpēc vēlējos kaut mazliet piesaistīt laimi. Karoga krāsas izvēlējos, jo tās simbolizē manu piederību latviešu tautai!” (Klinta)), Ūsiņa zīme („senlatviešu zīme, patika skaidrojums, izskats un gribējās kaut ko piederīgu Latvijai, taisīju mirklī, kad devos uz ilgāku laiku prom” (Loreta)).

Latviešu zīmes noteikti ir pieskaitāmas pie nacionālajiem tetovējumiem, tomēr Elīnas gadījums pierāda, ka tas ne vienmēr nozīmē piederību –

„[...] pienāca brīdis kam nacionālākam, bet ne tādēļ, lai justu kādā veidā lielāku piederību vai ko tādu. Pirmā zīme bija Ūsiņš, un viena no iztulkotajām nozīmēm ir aizsardzības zīme, tā dod spēku, dziedē un stiprina – liekas tas bija periods dzīvē, kad tieši tas bija nepieciešams. Tad sekoja Saules zīme – dod spēku, enerģiju, ir harmonijas simbols.”

Elzas tetovējumam ir vairākas nozīmes. Tetovējums apvieno nacionālo un ģimenisko piederību, kā arī abu piederību vērtības:

„Pirmkārt, [...] tā ir mana iekšējā pārliecība un domas, kas iznestas uz āru. Tetovējums vēsta par manu tautību gan asinīs, gan sirdī, un mīlestību pret to. Otrkārt, tetovējums man pašai ir kā vairogs pret visu ļauno un nevēlamo, un kā magnēts visam labvēlīgajam gan ikdienā, gan dzīvē. Treškārt, Saules zīme, kas ir tetovējuma pašā centrā (kas bija arī galvenais, ko vēlējos iznest uz sava ķermeņa), man pašai ir ļoti tuva – tā simbolizē mūžīgo dzīvību, Saule ir kā māte katrai dzīvai radībai. Arī to es saistu ar sevi, savu ģimeni, ar savu mūžībā aizgājušo mammu, kura mūžīgi būs dzīva atmiņās.”

Vita latviešu zīmes uztetovēja sev ap roku kā aproces; „Personīgā nozīme ir atgādinājums sev par savām saknēm un dievībām. Simboli izvēlēti arī katrs pēc savas nozīmes.”

No visiem respondentiem, vislielākais tetovējums ir Edijam. Tas liecina par nacionālo piederību, mīlestību pret savu zemi, valsti:

„Mana tetovējuma skaidrojums ir meklējams Latviešu komponista Brauna un rakstnieka Raiņa darbā: „Saule, Pērkons, Daugava”. Mani uzrunā tieši Brauna mūzika un Raiņa vārdi tajā. Katru reizi klausoties šo skaņdarbu, skrien skudriņas un ir sakāpinātas emocijas. Manā un manu draugu lokā, kā arī citu cilvēku uztverē, „Saule, Pērkons, Daugava” ir neoficiālā Latvijas himna, kas atbilst vairāk mūsu senču dievībām utt., nekā Dievs, kas ir uzsvērts mūsu oficiālajā himnā. "Saule, Pērkons, Daugava" tie esam īstie mēs! [...] Ļoti bieži nākas saskarties ar jautājumu „kāda ir nozīme tam un šim tetovējumam?” To nozīme ir tikai man, un tā nav domāta skaidrot kādam citam, tāpēc es neatbildu uz šādu jautājumu. Par manu muguras tetovējumu – Tam, protams, ir nozīme, bet vairāk tā ir piederība, vērtība un sajūtas, nekā nozīme.”

Līdz šim minēts, ka tetovējums liecina par piederību, nacionālu mīlestību. Tomēr viens viedoklis izceļas uz pārējo fona. Tas ir – „Uzskatu, ka tetovējumiem jābūt pārdomātiem, ar nozīmi/jēgu. Tiem jābūt izvietotiem uz ķermeņa atbilstoši konkrētā indivīda sociālajam statusam un sociālajai videi, kur viņš atrodas.” (Andris) Piemērs norāda uz divām iezīmēm. Pirmkārt, izvēloties tetovējumu, cilvēks neapzināti izvēlas to, atbilstoši savai būtībai, kuru veido sociālais fons un citi faktori. Tādējādi pat neapzināti cilvēka esība izpaudīsies tetovējuma izvēlē. Otrkārt, iepriekš minētie respondentu viedokļi rāda, ka mūsdienās tetovējums neliecina par piederību kādai šķīrai (zemākai vai augstākai). Minētajā viedoklī parādās, ka tetovējuma novietojums uz ķermeņa tomēr liecina par cilvēka ieņemto statusu.

5.5. Sekas

Lielākoties respondenti **nenožēlo** savus tetovējumus. No 14 respondentiem, tikai divi minēja, ka tetovējumus pārtaisīs, uzlabos. Tie taisīti agrā jaunībā, tagad ir mainījušies uzskati. Tomēr neviens no šiem tetovējumiem nav nacionāls. Tetovējumi tiks pielāgoti pašreizējam dzīves redzējumam. Savukārt viena respondente minēja, ka tomēr vienu no saviem tetovējumiem nedaudz nožēlo – tas taisīts jaunībā, īsti nepārdomājot visus par un pret. Tomēr uzskata, ka attiecīgajā dzīves posmā tam ir bijusi īpaša nozīme, tādēļ „cenšos neko nenožēlot” (Loreta). Šeit iezīmējas, ka cilvēks nevēlas atbrīvoties no tetovējuma, bet gan tieši otrādi – cenšas interpretēt tetovējumu citādāk. Tetovējums tika taisīts ar noteiktu domu, tagad, cilvēkam augot un mainot dzīves uzskatus, tetovējums kalpo par liecību tā laika briedumam, tetovējums ir atgādinājums par jaunībā piedzīvoto un pārdzīvoto.

Tetovēšanas mākslinieki atzīst, ka cilvēki bieži pārtaisa tetovējumus, uzlabo tos. Pamatojums šādām darbībām ne vienmēr ir nozīmes un vērtību maiņa cilvēkam, kurš tetovējies jaunībā. Tetovējumus izvēlas pārtaisīt arī tad, ja jaunībā „nauda pažēlota” (Edijs), vai, ja mainījusies tetovējumu kvalitāte kopumā. Piemēram, cilvēki ikdienā ievēro tetovējumus, kuri ir labāk izstrādāti, detalizētāki, kvalitatīvāki. Paši saprot, ka laikā, kad viņi paši tetovējušies, māksliniekam tādas prasmes nav bijušas. (Olafs) Vēlme pēc skaistāka un kvalitatīvāka tetovējuma rosina ideju tetovējumu uzlabot.

Tetovējumam pievienoto vērtību piešķir tā nozīme pašam cilvēkam. Līdz ar to, dziļāka jēga nozīmē lielāku pieķeršanos savam tetovējumam: „Šim tetovējumam ar savu dziļo jēgu un ziņu, ko tas nes, nav vecuma sliekšnis – tas morāli nekad nenovecos un tā vērtība būs vienmēr augsta” (Edijs). Tetovējumu var nākties nožēlot tikai gadījumos, kad cilvēks vairs neasociē savu dzīves uztveri ar tetovējumā pausto domu. Piemēram, Elza minēja, ka tetovējums viņai ir pavisam neilgi, tomēr viņa tāpat saprot, ka tetovējuma nozīme viņai būs aktuāla vienmēr.

Elzas un Sandas viedoklis šajā jautājumā sakrīt - „Tetovēju ko tādu, kas man tiešām kaut ko nozīmē” (Sanda).

Pētījumā par sekām tiek uzskatīts arī **ģimenes, draugu un citu cilvēku viedoklis**. Lielākoties respondenti min, ka tieši mammas ir tie cilvēki, kas domu tetovēties nav atbalstījušas, tomēr ar laiku samierinājušās. Piemēram, Klinta – „Man vecāki ir pilnīgi pret tetovējumiem, bija jāsaņem, lai pateiktu”. Kā arī lielāks respekts ir pret vecāka gada gājuma radniekiem, uzskatot viņus par konservatīvākiem. Pētījumā nav novērots, ka kāds ģimenes loceklis, draugs, draudzene vai paziņa būtu novērsušies no cilvēka, tikai tādēļ, ka viņam būtu tetovējums.

Runājot par citu cilvēku viedokļiem, visiem respondentiem tie nav svarīgi. Tajos ieklausās un tos respektē, tomēr sagaida, ka citi cienīs viņu lēmumu tetovēties. Lielākoties katrā intervijā tika manīts viedoklis, ka katram pašam jājūtas laimīgam savā ķermenī. Dažās atbildēs figurēja doma, ka citu viedoklis ir mazsvarīgs ne tikai tetovējumu ziņā, bet arī vispārīgi. Visi respondenti, kas to apgalvoja, pamatoja savus tetovējumus ar dziļu domu. Tādēļ nākas secināt, ka cilvēki, kuriem ir nopietna attieksme pret dzīvi, nopietnas vērtības un normas, vairāk dzīvo sev, pilnveidojot sevi un savus uzskatus, nevis domājot par apkārtējo viedokļiem.

Būtiskākās sekas, ar kurām var saskarties tetovēts cilvēks, ir **veselības problēmas**. Šis ir vienīgais jautājums, kurā novērojamas sieviešu un vīriešu atšķirīgās atbildes. Sievietes šajā jautājumā ir daudz bailīgākas, bet vīrieši – drošāki un pārliecinātāki. Puišu atbildēs dominē – „tetovējumiem nav nelabvēlīgas ietekmes uz veselību!” (Edijs), vai „Tikpat labs jautājums – vai es uztraucos par pārtiku, ko ēdu... Cilvēki pārāk daudz uztraucas – dzīvojam tak tikai vienreiz!” (Kristaps). Savukārt sieviešu atbildēs parādās bailes par slimībām, piemēram, „biedē internetā atrastās bildes” (Loreta), vai „pie tetovētāja skatījos, lai tiek izmantoti vienreizēji instrumenti, jo baidījos par C hepatītu un HIV. Tas sākumā pat mani nedaudz atturēja no tetovējuma” (Zane). Vienai no meitenēm arī radās veselības problēmas:

„Pirms tetovēšanas nedaudz satraucos par to, vai neuzradīsies alerģija pret tinti, jo arī tas ir dzirdēts, bet tādā ziņā viss bija kārtībā. Vienīgais, no tāda stresa organismam, nākamajā dienā pēc tetovēšanas uzkāpa augsta temperatūra, un bija ļoti lielas galvassāpēs, taču tas viss ilga tikai vienu dienu, un arī tas, esmu dzirdējusi, ir normāli pēc tetovēšanas procesa.” (Elza)

Mākslinieki uzsver, ka klienti reti nāk pēc konsultācijas jautājumos par veselības problēmām, alerģijām. Biežāk gadās, ka cilvēka āda nepieņem kādu krāsu. (Edijs) Tāpat tetovēšanas mākslinieki minēja, ka labprāt uzklausa cilvēku pieredzi un stāstus un vienmēr ir gatavi palīdzēt. Tetovēšanas māksliniekam ir lielāka pieredze un zināšanas, nekā klientam. Protams, ka nopietnu veselības problēmu gadījumā ir jādodas pie ārsta. Bet, ja cilvēks nav pārliecināts,

no kā varējusi rasties alerģija vai citas problēmas, intervētie tetovēšanas mākslinieki iesaka doties pie sava tetovētāja un parunāt. Tetovēšanas mākslinieki konsultācijas uzskata par ļoti apsveicamām un nepieciešamām. Tas ir normāli, ja cilvēks, pirmo reizi saskaroties ar šo procesu, ir neziņā, baidās, šaubās. Tāpēc ir tetovēšanas mākslinieks, kurš var palīdzēt. (Olafs)

Mūsdienās vārdam „**atkarība**” ir negatīva pieskaņa. Tas nereti liecina par nelāgiem ieradumiem, kurus cilvēks nespēj kontrolēt. Šī pētījuma ietvaros tika noskaidrots, vai aptaujātajiem respondentiem tetovēšanās šķiet kā atkarība. Atbildes šajā jautājumā ir dažādas. Lielākoties, jā, - tetovējumus uzskata par atkarību. „Savā ziņā ir – uztaisi vienu un taisi visu dzīvi” (Kristaps) vai „Savā ziņā jā. Kad uztaisīju pirmo jau zināju, ka būs vēl.” (Vita); „Sākumā domāju, ka nē....bet...jo ilgāk man ir tetovējums, jo sāk šķist, ka tas tomēr nedaudz dzen pēc nākamā” (Zane).

Tomēr ir arī atšķirīgi viedokļi. „Tetovējumi nav atkarība, tetovējumi ir iekšējā stāvokļa/domu izkārtojums uz ādas. Ja galvā ir muļķības, tad tetovē sūkli bobu, ja cilvēks tiecas sevi pilnveidot un attīstīt, tad domā dziļāk un tālāk par to, ko vēlas tetovēt.” (Līva) „Tetovējumi nav atkarība, bet, ja ir vēlme sevi tādā veidā izgreznot, tad tā arī nekur nepazudīs. Atkarība no sāpēm tetovēšanās laikā – tā gan rodas, un tas ir pielīdzināms atkarībai no adrenalīna, jo tetovējot kaut ko sev, organisms izdala adrenalīnu” (Edijs).

Tam, ka tetovēšanās ir atkarība, piekrīt mākslinieks Edijs. Tomēr otram māksliniekam, Olafam, ir plašāks viedoklis –

„Atkarība. Kaut kādā ziņā, jā. Tīri no ķīmijas viedokļa. Pie sāpēm izdalās adrenalīns, cilvēkam patīk adrenalīns. Patīk pie meistara pasēdēt, atmosfēra patīk. Nezinu, vai atkarība rodas no tetovējuma kā tāda, bet no procesa – kas no tā izriet, kas ķermenī notiek. Un beigās skaties, skaista bilde. Atkarības kategorijā – tā ir veselīgākā atkarība, kāda var būt. Ķermenim nekas nenotiek. Tiek pārbaudīta imūnsistēma, nostiprināta. Veselībai nekāds apdraudējums nav. Bet vārds atkarība ļauni skan.”

Kaut atbildes šajā jautājumā ir dažādas – tā ir atkarība vai nav; visi 14 respondenti atzina, ka plāno vēl kādu tetovējumu.

Jāpiemin, ka vēlme atkārtot tetovēšanās procesu var rasties ne vien no adrenalīna, bet arī no visa procesa kopumā. Tas ir, tetovējums sākas ar ideju, turpinās ar plānojumu, tā realizācija prasa līdzekļus, laiku, sāpes, komunikāciju. Vēlme tetovēties atkārtoti var rasties no jebkuras iepriekš minētās darbības – vēlmes plānot, vēlmes izzināt simbolus un tetovējumu nozīmes, vēlmes atrasties tetovēšanas salonā utt..

6. PĒTĪJUMA DISKUSIJA

Galvenās bakalaura darba teorijas ir simboliskais interakcionisms (galvenie apskatītie autori ir Blūmers un Mīds) un identitātes teorija (Smits). Simboliskais interakcionisms skaidro, kā indivīdi interpretē simbolus, kādu nozīmi tiem tiek piešķirta, savukārt identitātes teorija palīdz pētniekam saprast sakarību starp tetovējumu kā simbolu un simbolu kā identitātes atspoguļotāju.

Pēc simboliskā interakcionisma, indivīdi veido grupas. Vienas grupas locekļi tiek uzskatīti par vienu kopienu, savā starpā līdzvērtīgiem cilvēkiem. Grupas var veidoties dažādu apsvērumu dēļ. Piemēram, senāk tetovējumus saistīja ar cietumnieku kultūru. Tādā gadījumā tetovētie cilvēki veidoja vienu grupu. Identitātes teorijas ideoloģija ir, ka indivīdi veido grupu, balstoties uz savu nacionālo piederību. Vai arī grupas var veidoties, balstoties uz piederību kādai apdzīvotai vietai. Šajā bakalaura darbā pierādās, ka mūsdienās tetovējums vairs nenodala sabiedrību divās grupās – tetovētie cilvēki un netetovētie. Tātad cilvēki, kam ir tetovējumi ar nacionālu motīvu, simbolisku, veido vienu grupu.

Viena no identitātes teorijas definīcijām ir nacionālisms. Tā pamatā ir ideja, ka katram cilvēkam ir sava nācija, kurai viņš ir piederīgs. Šis pētījums pierāda, ka Latvija ir nācija, ar kuru respondenti sevi asociē. Tā vietā, lai tetovētu, piemēram, hieroglifus, izvēlas latvju zīmes. Tās ir zīmes ar zināmu vēsturisko pamatu, tās neviļus liek domāt par senču mantojumu. Latvju zīmēm ir dažādi skaidrojumi, kaut katrs cilvēks tos interpretēs citādi – tie tāpat liecinās par piederību vienai kultūrai, tautai un nācijai. Nācijas vērtību tautas acīs veido tās vēsture, tradīcijas. Latvju zīmes ir tradicionāli latviešu simboli, kas tiek pārmantoti no senčiem. Tādējādi latvju zīmes iemanto papildus vērtību – tās liecina par atgriešanos pie savas dzimtenes saknēm.

Tetovējumus divās grupās iedala to atrašanās vieta uz ķermeņa:

1. slēptais tetovējums - tetovēti ķermeņa daļās, kuras mazāk redzamas ikdienā, vietās, kuras viegli noslēpt ar apģērbu;

2. atklātais tetovējums - seja, plaukstas, kakls – ķermeņa vietas, kuras labāk redzamas un ar apģērbu grūti noslēpjamas.

Pētījumā pierādās, ka respondenti izvēlas tetovēt slēptos tetovējumus. Visbiežāk par tetovējuma atrašanās vietu izvēloties muguru. Mugura ir pateicīga vieta tetovējumiem, jo

a. tā ir pietiekami plaša lieliem tetovējumiem;

b. tā ir viegli noslēpjama dažādās sezonās (gan ziemā, gan vasarā, pavasarī utt.).

Arī respondentu ģimenes mazāk nosoda izvēli tetovēties, ja šis tetovējums nav atklāts. Biežāk tetovējas cilvēki vecumā ap 30 gadiem. Tas ir vecums, kurā cilvēkam jau ir stabils darbs, ienākumi, ģimene. Tetovējums kļūst par nopietnu izvēli. Tas ir vecums, kurā cilvēks jau ir sasniedzis noteiktu briedumu. Savukārt vidējais respondentu vecums ir mazāks. Iespējams, ka tieši tādēļ cilvēki nevēlas atklātus tetovējumus – baidoties par nākotni un darba iespējām. Mūsdienās vēl joprojām pastāv aizspriedumi pret tetovētiem cilvēkiem. Atklāti tetovējumi var liecināt par neprofesionalitāti un neviest uzticību.

Iepriekš darbā apskatītie pētījumi norāda uz darba vidi, kurā tetovējumi ir pieļaujami, vai pat nepieciešami. Tas ir – visiem tetovēšanas māksliniekiem ir tetovējumi. Intervētie tetovēšanās mākslinieki minēja, ka katrs mākslinieks sāk ar tetovējumiem uz sevis – tas palīdz izprast procesu un sajūst to uz sevis. Līdz ar to, klienti neuzticētos tetovēšanas māksliniekam, kuram pašam nav tetovējumu. Citas darba jomas, kurās atklātie tetovējumi būtu akceptējami, būtu darbi, kuros saskarsme ar klientu nav tieša. Piemēram, operatori, IT speciālisti utt.. Nākas secināt, ka paaudze, kura tetovējumus uzskata par piederības zīmi likumpārkāpēju grupām (bakalaura darbs pierāda, ka šī paaudze ir vecāka gada gājuma cilvēki), tetovētos cilvēkus uzskata par neprofesionāliem. Tas ir, minētā paaudze tiecas nosodīt cilvēkus, kuriem ir tetovējumi, saistot tos ar negatīvām emocijām un ne profesionalitāti. Piemēram, cilvēki mazāk uzticēsies ārstam, kuram viss ķermenis būs klāts ar tetovējumiem.

Jau kopš pašiem tetovēšanās pirmsākumiem, tie tiek saistīti ar indivīda ieņemamo statusu un fiziskā spēka briedumu. Kad tetovējumus aizliedza veselības apsvērumu dēļ, tetovējās tikai cietumos. Vēl joprojām vecākās paaudzes cilvēki tetovējumus asociē ar cietumniekiem. Kaut gan arī mūsdienās pastāv noziedzīgi grupējumi, kuras locekļi ir tetovēti ar vienādiem simboliem, lai spētu atpazīt grupas biedrus. Arī nacionālos tetovējumus var uzskatīt par vienas grupas locekļu atpazīšanas zīmi. Vienā gadījumā tetovējums liecina par piederību negatīvai grupai, otrā – par piederību neitrālai vai pozitīvai. Tomēr dažādās kultūrās tetovējumi nozīmējuši atšķirīgas lietas. Piemēram, sievietēm tetovējumi bija kā auglības simboli, bet jauniem vīriešiem – sasniedzot noteiktu vecumu, tetovējums bija simbols sāpju paciešanai, stiprumam. Pētījumā pierādās, ka mūsdienās tieši jaunieši ir cilvēki, kas labprāt tetovējas un kas tetovējumus uzskata par mākslu un emocijas izpausmi. Turklāt, sāpes ir cena, kuru maksā par- uz mūžu paliekošu simbolu. Mūsdienās sāpes nav iemesls, kā dēļ cilvēki izvēlas vai neizvēlas tetovēties. Tomēr vienā gadījumā tomēr pierādās, ka sāpes paceļ cilvēka pašvērtējumu un tetovējuma nozīmīgumu. Sāpīgāks tetovējums nozīmē tetovējuma lielāku pievienoto vērtību. Tas pierāda cilvēka garīgo spēku un fizisko izturību.

Arī 20.gadsimtā tetovējums liecināja par statusu. Tas tika saistīts ar vidusšķiru – vidusšķiras ieņemamo amatu un ģimenes dzīvi. Respondenti atzīst, ka mūsdienās tetovējums

ir paša cilvēka izvēle, tie vairs neliecina par statusu. Tomēr par piederību gan – nacionāls tetovējums ir piederības simbols. Tāpat tetovējumi liecina par pašu cilvēku. Redzot tetovējumus, cilvēkam uzreiz izveidojas priekšstats par tetovētā cilvēka personību. Lielākoties respondenti atzīst, ka patīkami skatīties uz tetovējumiem, kuri ir kvalitatīvi un ar domu, ar savu vēstījumu. Tomēr, ievērojot tetovējumu un nesarunājoties ar tā īpašnieku, ne vienmēr ir iespējams noteikt tetovējuma idejisko nozīmi. Atšķirīgi ir tieši nacionālie tetovējumi – piemēram, Milda, Latvijas kontūra – tie ir nepārprotami nacionāli simboli, kas liecina par piederību. Ar latvju zīmēm ir citādi – tās ir zīmes, simboli, kurus var interpretēt dažādi. Vienā gadījumā tie var liecināt par nacionālo piederību, bet reizē šīs zīmes var nebūt nacionālas. Piemēram, tās nesaistās ar Latviju, latvisko, bet gan ar aizsardzību, gaismu, spēku utt..

1960.gados tetovējumi tika aizliegti veselības apsvērumu dēļ. Tos aizliedza uz aptuveni 30 gadu ilgu periodu. Tie atkal kļuva likumīgi, kad veidojās tetovēšanas organizācijas, kas noteica dažādas pamatnostādnes un tetovēšanās process kļuva veselībai drošāks. Mūsdienās veselības problēmas tetovējuma dēļ ir ļoti reti konstatētas. Biežāk gadās, ka cilvēka āda nepieņem kādu krāsu vai parādās nieze pēc tetovējuma izveidošanas. To var skaidrot ar medicīnas augšupeju. Pēc tetovēšanās nepieciešams tetovējumu kopt ar krēmu vai ziedi, līdz tas sadzīst. Arī normatīvie akti padara tetovēšanās procesu drošāku. Likumā noteikts, ka katrā tetovēšanās reizē jāizmanto sterili priekšmeti. Agrāk tetovēšanās procesā pastāvēja risks iegūt kādu infekciju – adatas netika dezinficētas, bet gan lietotas atkārtoti. Tādējādi, tetovējot slimu cilvēku, pastāvēja risks inficēt nākamo klientu. Pētījumā pierādās, ka sievietes vairāk domā par sekām, kas saistītas ar veselības problēmām. Vīrieši ir drošāki un pārliecinātāki. Sievietes biedē redzēti attēli vai dzirdēti stāsti.

Parādās, ka teorija nonāk pretrunās. 1960.gadi tiek uzskatīti par tetovēšanās aizliegumu sākšanās posmu, tomēr reizē šis gads iezīmējas kā tetovēšanas mākslas renesanse. Sanāk, ka vienā laika posmā tetovējumi tiek gan aizliegti, gan atzīti par mākslu. Gadījumā, kad tetovēšanās kultūra piedzīvoja renesansi, tetovētāji bija jauni mākslas skolu absolventi. Tetovējumu idejas tika zīmētas, iespaidojoties no apkārt esošā un pašam tetovētājam patīkamā stila (abstrakcijas, portreti utt.). Līdz ar to, tetovējums vairs nebija tikai klienta izdomāts, tetovētājs kļuva par mākslinieku, kura viedoklis bija ļoti svarīgs, kurš ieteica, ko tetovēt un noteica, kā tas izskatīsies. Mūsdienās tetovētāja ieguldījums galvenokārt novērtējams tieši lielos tetovējumos. To radīšanas process ir ilgs un detalizēts. Tas prasa lielu piepūli, koncentrēšanos, spējas un prasmes. Tetovētājs iesaka dizainus, idejas. Tetovējuma kvalitāte un gala iznākums ir atkarīgs no mākslinieka un klienta sadarbības. Jo lielāka sadarbība, jo skaidrāka klienta vēlme.

Arī tetovētāja ieguldījumu, var apskatīt caur simboliskā interakcionisma teoriju. Tas ir – tetovēšanas mākslinieks atrodas ciešā kontaktā ar klientu – gan verbālā un emocionālā (pārrunājot idejas, vēlmes), gan fiziskā (mākslinieks procesu veic uz cilvēka ādas, tieša kontakta un saskarsmes ceļā). Pēc simboliskā interakcionisma, nozīmīga ir cilvēku mijiedarbība. Šajā gadījumā, mākslinieks un klients mijiedarbojas, tiecoties uz/pēc iespējas labāku un kvalitatīvāku gala rezultātu. Klients tiek iespaidots (neitrālā nozīmē) no mākslinieka puses, jo mākslinieks nosaka darba gaidu. Lai nebūtu pārpratumu, klientam un māksliniekam, īpaši lielos tetovējumos, daudz jākomunicē un jāvienojas par detaļām. Katra cilvēka skatupunkts par vienu un to pašu detaļu var atšķirties, tādēļ komunikācijai jāpalīdz abus skatu punktus savienot.

Simboliskā interakcionisma pamatā ir indivīdam pieejamā informācija – dzīves laikā un/vai mijiedarbības ceļā iegūtā. Kā rāda pētījumā iegūtā informācija, nacionālie simboli sabiedrības acīs figurē kopš 2013.gada, kad tie kļuva populāri gan apģērbu un aksesuāru apdrukās, gan tetovējumos. Intervētie tetovēšanas mākslinieki uzsver, ka cilvēki domā, ka viņu idejas ir oriģinālas, tomēr tās jau ir iepriekš redzētas un iespiedušās zemapziņā. Teorija apstiprina šāda varianta iespējamību. Iepriekš jau minēts, ka indivīds interpretē un analizē lietas, notikumus, objektus un simbolus pašam to nemaz nepiefiksējot, šāds process ir ieraduma vadīts.

Nacionālās piederības pamatā ir teritorija, kurai ir noteikta vēsture, valoda, nacionālie simboli utt. Teritorijas vēsture ir kā pievienotā vērtība, kas nosaka valsts vērtības, normas, uzskatus. Piemēram, nacionālās vērtības ir karogs, ģerbonis, himna, rakstītās un nerakstītās liecības utt.. Kamēr karogs un himna ir simboli, kuru nozīme ir nepārprotama, ir citi simboli, kuru definīcijas mainās dažādu indivīdu interpretācijā. Piemēram, Brīvības piemineklis – Milda. Kamēr vairumam cilvēku tas ir neatkarības simbols, Laurai (viena no respondentiem) Milda ir stipras sievietes simbols. Latviešu kultūrā latvju zīmēm ir dažādi skaidrojumi, turklāt katrai zīmei ne viens vien. Simbolu interpretācija mainās līdz ar izmantošanu. Tādēļ arī cilvēkiem, kuriem ir vienādi tetovējumi, to nozīmes tiks interpretētas atšķirīgi. Katram simbolam, katram tetovējumam tā nēsātājs nozīmi ir pielāgojis sev, savai dzīves uztverei.

Kopsavelkot un analizējot pētījumā iegūto informāciju pēc Blūmera trīs priekšnoteikumiem (Blumer, 1986, p.2), sanāk, ka:

1.Indivīda piešķirtā lietu nozīme saskan ar lietu būtību; cilvēki pret lietām attiecas, balstoties uz nozīmi, ko tās pauž – galvenokārt šajā priekšnoteikumā var runāt par tetovējumu kā tādu – tā ir ķermeņa modifikācija, par kuru jā rūpējas pēc jau iepriekš noteiktiem standartiem. Tas ir – pēc tetovējuma uztaisīšanas, mākslinieks sagaida, ka klients to kops, līdz tas būs sadzījis. Kopšana pieder pie tetovēšanās procesa būtības. Tāpat kā

tetovēšanas mākslinieks kopj savus darba instrumentus (dezinficēt tos), tāpat klientam jākopj savs tetovējums.

Tomēr šajā punktā var pieminēt arī konkrētus tetovējumus, kuri ir nepārprotami, kuriem ir viennozīmīga nozīme, tie ir – Latvijas kontūra, Milda. Cilvēki, kuriem šie tetovējumi ir, attiecas pret tiem ar cieņu, tie liecina par nacionālo piederību.

2.Lietu nozīme ir atvasināta vai tā izriet no sociālās mijiedarbības – laika gaitā cilvēku viedoklis par tetovējumiem ir mainījies. Sociālās mijiedarbības ceļā tie tikuši uzskatīti gan par vulgāriem, gan par mākslu. Tetovējumus vairs nav tikai tetovējums, tā nozīme mainās līdz ar notiekošajiem procesiem sabiedrībā.

3.Indivīdam saskaroties ar kādu problēmu, nozīmes tiek modificētas un pielāgotas – spilgtākais piemērs ir tetovējumi, kuri radušies kā emocionālu pārdzīvojumu rezultāts. Līdz ar pārdzīvojumiem, tetovējums iegūst citu nozīmi. Piemēram, spēka zīme vairs nav tikai zīme, tās nozīme tiek modificēta, pielāgojot to cilvēka nepieciešamībai un subjektīvai interpretācijai. Otrs piemērs ir jaunībā veidoti tetovējumi. Laika gaitā dzīves uztvere var mainīties. Ja cilvēkam jaunībā taisīts tetovējums vairs nenozīmē to pašu, ko agrāk, bet cilvēks nevēlas tetovējumu noņemt (jo tas ir dārgi, sāpīgi un laikietilpīgi), cilvēks interpretē tetovējumu citādāk. Tādēļ tetovējuma nozīme tiek modificēta, pielāgojot to pašreizējai dzīves uztverei un uzskatiem.

Tetovējums ir simbols, zīme, objekts. Teorija vēsta, ka indivīdi izmanto objektus, lai skaidrotu savas domas un jūtas ne vien citiem, bet arī sev. Šajā gadījumā tetovējums var kalpot kā simbols ne vien tam, lai parādītu citiem savu nostāju, bet arī, lai paskaidrotu to sev. Tas ir, pēc smagiem un sāpīgiem notikumiem dzīvē, cilvēki ne vienmēr šīs emocijas spēj izteikt vārdos. Tetovējums ir vārdos nepateiktās jūtas. Sāpēs ir kā pāreja no emocionālām sāpēm uz fiziskām. Plānojot tetovējumu, cilvēks domā par šiem notikumiem, atminas to caur sāpēm un skumjām. Bet, kad tetovējums ir procesā, fiziskās sāpes nomāc garīgās un emocionālās. Kad tetovējuma process ir beidzies un tetovējums ir jau gatavs. Cilvēkam paliek skaista piemiņa, piemiņa, kura ir izsāpēta un pārdzīvota.

7. SECINĀJUMI

Jau no cilvēces pirmsākumiem tetovēšanai ir būtiska loma – tā var liecināt par cilvēka statusu, briedumu, nacionālo, reliģisko piederību. Tetovējums var būt kā simbols un cilvēka identitātes atspoguļotājs. Mūsdienās tetovējumi ir attīstījušies gan kā mākslas tendence un mākslas forma, gan kā modes aktualitāte. Tie ir kļuvuši daudzveidīgāki (krāsaini vai melni, abstrakcionisma, reālisma un daudzos citos stilos) un detalizētāki. Līdz ar to, cilvēka tetovējuma izvēle var daudz vēstīt par cilvēku. Turklāt, vienam tetovējumam var būt vairākas nozīmes. Reizē tetovējums var liecināt par cilvēka nacionālo piederību un, piemēram, spēku. Tetovējuma nozīmi maina tā īpašnieka interpretācija.

Mūsdienās iegūt izglītību var neizejot no mājas, tāpat arī ar darbu – pastāv iespēja strādāt mājās vai strādāt ar klientiem, tos neredzot un fiziski nesatiekot. Tomēr, kad cilvēki tiecas dzīvē, izskatam ir liela nozīme. Izskatu būtiski ietekmē tetovējumi – slēpti (atrodas ķermeņa daļās, kuras viegli nosegt ar apģērbu) vai atklāti (atrodas ķermeņa daļās, kuras ikdienā redzamas, tas ir, seja, kakls, plaukstas). Sabiedrība tiecas nosodīt cilvēkus ar atklātiem tetovējumiem, uzskatot tos par cietumnieku pazīmi un simboliku. Tātad sanāk, ka tetovētie cilvēki iedalās divās daļās – tie, kam ir atklāti tetovējumi un tie, kam ir slēpti. Kaut tetovējums nemaina cilvēku, atkarībā no vietas, kurā tas atrodas, sabiedrība tiecas nosodīt to, ko redz.

Pētījumā apstiprinās, ka tetovējumiem ir modes tendences un aktualitātes. Pēdējo gadu laikā populārākā tetovēšanās modes tendence ir nacionālie tetovējumi (populāri kopš 2013.gada). Iepriekš nav novērota kāda īpaša aktualitāte, arī pašlaik, kad nacionālo tetovējumu tetovēšana vairs nav tik bieža, jaunas tendences nav parādījušās. Nacionālo tetovējumu straujo popularitāti skaidro ar 2013.gadā notikušajiem Dziesmu un Deju svētkiem. Šajā gadā nacionālā tematika kļuva populāra ne vien tetovējumu motīvos, bet arī apģērbu modē (apģērbu apdrukās), aksesuāros (auskaros, somās) utt. Nacionālo motīvu izmantošana sabiedrībā zemapziņas līmenī rosina nacionālas un patriotiskas sajūtas. Līdz ar to, simboli iespiežas cilvēka zemapziņā un cilvēks neapzināti, plānojot tetovējumu, izvēlas šos simbolus.

Tetovēšanās mākslinieki min, ka tetovēšanās paradumus (vietas izvēli, simboliku) nevar dalīt dzimumu grupās. Tomēr praksē pierādās citādi. Sievietes biežāk izvēlas mazus tetovējumus slēptās vietās. Vīriešiem tetovējumi biežāk ir lielāki, plašākās ķermeņa daļās, piemēram, uz muguras. Arī sāpju līmenis ir atšķirīgs ne vien katram cilvēkam, bet arī sievietēm un vīriešiem kopumā. Tetovēšanas mākslinieki apstiprina, ka sievietes tetovēšanās laikā izjūt mazākas sāpes, nekā vīrieši.

Pētījumā pierādās, ka tetovēšanās process sievietēm ir mazāk sāpīgs. Vīriešiem sāpīgākās tetovēšanās vietas ir ribas un vēdera lejasdaļa, prese. Tomēr sāpes ir maznozīmīgs faktors, kurš neietekmē tetovējuma izvēli. Visi respondenti atzīst, ka sāpes ir cena, kura tiek maksāta par mākslas darbu un piemiņu. Sāpes ir kā pievienotā vērtība.

Iepriekšējā dzīves pieredze, kuru ietekmē notikumi, pārdzīvojumi, ģimenes attiecības, var novest pie vēlmes tetovēties. Šādos gadījumos tetovējumam tiek piešķirta liela simboliskā un emocionālā nozīme. Turklāt, cilvēki, kuriem pašiem tetovējums ir piemiņa kādam dzīves notikumam vai cilvēkam, uzskata, ka arī citu tetovējumi reprezentē to pašu. Vērtējot citu tetovējumus, nozīme tiek piešķirta tetovējuma kvalitātei (jo to var ievērot, tetovējuma patieso domu un stāstu var uzzināt tikai sarunājoties ar tā īpašnieku).

Faktors, kurš ietekmē tetovējuma izvēli, ir cena. Tetovētos cilvēkus var iedalīt divās grupās: 1. cilvēki, kuriem cena nav nozīmīga; par kvalitāti ir gatavi maksāt; 2. cilvēki, kuriem cena ir nozīmīgs faktors; izvēlas mazākus un lētākus dizainus. Reti izvēlas lielus un nekvalitatīvus (cenu veido tetovēšanai patērētais laiks; tetovējot apjomīgus tetovējumus un meklējot zemākas cenas, tetovējums nebūs kvalitatīvs).

Tāpat svarīgs ir līdzcilvēku atbalsts un viedoklis. Vienā gadījumā līdzcilvēki ietekmē tetovējuma izveidi - pētījumā pierādās, ka draudzeņu/draugu kompānija ietekmē tetovēšanos – tie var būt grupu vienojoši simboli. Tomēr lielākoties tetovējums top paša cilvēka iniciatīvas ietekmē. Kad tas ir izveidots, apkārtējo viedoklis nav svarīgs. Vairumā gadījumu mammas ir cilvēki, kas nav apmierināti ar faktu, ka bērniem ir tetovējums. Taču visos apskatītajos gadījumos, kuros mammas ir izrādījušas nepatiku, viņas ar laiku ir pieņēmušas savu bērnu izvēli. Tomēr apstiprinās, ka vecāki neatbalstītu atklātus tetovējumus (uz sejas, kakla, plaukstām).

Tetovējuma tapšanā galvenās lomas ir klientam un tetovēšanas māksliniekam. Pētījums pierāda, ka tetovēšanās mākslinieks:

1. Atrodas tiešā kontaktā ar klientu. Lielu tetovējumu tapšanā klients un tetovētājs kļūst ļoti tuvi (gan fiziski, gan garīgi), tetovētājs kļūst par daļu no klienta ķermeņa;
2. Tetovētāju izvēlas, balstoties uz tetovēšanas stilu, ko viņš praktizē, uz pieredzi un cilvēcisko faktoru;
3. Mākslinieks palīdz klienta ideju pārvērst mākslas darbā. Padara to personisku, balstoties uz klienta vēlmēm;

Tetovējums ir cilvēka identitāti atspoguļojošs simbols. Pētījums pierāda, ka tetovētie cilvēki savus tetovējumus veidojuši ar īpašu nozīmi – nacionālās piederības simbolu. Izzinot tetovējumu nozīmes, var spriest par cilvēka vērtībām. Piemēram, aizsardzības zīmes,

piemiņas zīmes, piederības un mīlestības, enerģijas, laimes simboli. Minētās zīmes un simboli liecina par to, kas cilvēkiem ir svarīgs, kādas ir viņa dzīves vērtības.

Pētījumā pierādās dažādas sekas, ar kurām saskaras tetovētie cilvēki:

1. Nožēla. No 14 respondentiem, divi minēja, ka vēlas tetovējumus pielabot. Kaut gan nepierādās, ka nožēla šajā pētījumā nav galvenās sekas, ar tām var nākties saskarties. Tetovējuma noņemšana ar lāzeru ir grūta un laikietilpīga. Ātrāk un nesāpīgāk to var izdarīt, pārtaisot tetovējumu – pielabojot vai pa virsu tetovējot jaunu. Tetovēšanas mākslinieki bieži pārtaisa tetovējumus – pielabo tos vai veido pavisam jaunu dizainu. Galvenokārt tas ir divu iemeslu dēļ – pirmkārt, tetovējums ir jaunības kļūda, otrkārt, tas ir nekvalitatīvs un klientam nepatīkams. Tetovēšanās ir ļoti svarīgs lēmums, kurš nopietni jāpārdomā.

2. Apkārtējo viedoklis. Iedalot sabiedrību divās grupās – tetovētā grupa un netetovētā grupa, netetovētie cilvēki biežāk nosoda tetovētos. Lai gan mūsdienās tetovējums ir mākslas forma, īpaši gados vecāki cilvēki tiecas joprojām tos saistīt ar kriminālo aprindu zīmogiem. Tomēr tetovētie cilvēki pieņem netetovētos, jo paši tādi ir bijuši, bet izlēmuši dzīvot citādāk (modificējot ķermeni), pieņemot, ka ne visi to vēlas. Pētījumā apkopotie rezultāti rāda, ka respondenti lēmumu tetovēties pieņēmuši apzinātā vecumā. Vecumā, kurā ir iestājies noteikts briedums. Pētījums pierāda, ka, iestājoties šim briedumam, cilvēki vairāk domā par savu personisko izaugsmi, nevis apkārtējo viedokli.

3. Veselības problēmas. Biežāk gadās problēmas ar kādas krāsas nepieņemšanu. Izplatīta problēma pēc tetovējuma tapšanas, ir nieze. Tomēr būtiskas alerģijas reakcijas nav novērotas. Galvenais ir rūpēties par tetovējumu (lietot krēmus, ziedes), kamēr tas dzīst. Pēc tetovējuma sadzīšanas, nav novērotas sūdzības, kas saistītas ar veselības problēmām.

4. Atkarība. Atkarība ir spēcīga definīcija. Pētījums pierāda, ka pašu tetovējumu nevar definēt kā atkarību. Tetovējums ir galarezultāts procesam, kura laikā ķermenī izdalās adrenalīns. Adrenalīns rada vēlmi procesu atkārtot. Tetovēšanās nozīmē lēmuma pieņemšanu, plānošanu (idejisku, materiālu un laika), sāpju paciešanu. Uzskaitītie piemēri, tāpat kā adrenalīns, var radīt vēlmi atkārtot procesu un tetovēties vēlreiz.

Bakalaura darbs „Nacionālie motīvi tetovējumu izvēlē: klientu un mākslinieku pieredze” ir izstrādāts, izmantojot kvalitatīvās pētniecības metodes – daļēji strukturētas intervijas. Pētījums ir papildināms, veicot analītiskāku pētījumu par simbolu nozīmi un indivīdu dzīvesgājuma pētniecību (balstoties uz laiku, kad tika pieņemts lēmums tetovēties).

8. PATEICĪBAS

Pirmkārt, paldies kursa darba vadītājam Miķelim Grīviņam par pirmajām ievirzēm patstāvīga pētījuma veikšanā. Apgūtās zināšanas noderēja un vēl turpmāk noderēs pētījumu izstrādāšanā un analizēšanā.

Otrkārt, liels paldies darba vadītājai Agitai Misānei, kura manas jau iepriekš gūtās zināšanas palīdzēja ievirzīt akadēmiskākā un nopietnākā gultnē. Paldies par ieguldīto laiku un enerģiju, par visiem komentāriem un ieteikumiem. Paldies par sadarbību!

Neizsakāmi liels paldies visiem respondentiem, kuri atlicināja savu laiku, lai padarītu šo pētījumu iespējamu un rezultatīvu. Un paldies visiem, kuri palīdzēja atrast respondentus. Paldies par viedokļiem! Paldies par uzmundrinājumiem!

Kā arī, paldies kursa biedriem par motivāciju trīs gadu garumā. Un sirsnīgs paldies ģimenei par atbalstu (paldies, mamma!) un darba kolektīvam - par iespēju plānot savu laiku, pakārtojot to pētījumam. Paldies Ilzei par palīdzību tulkojumos. Paldies!

IZMANTOTIE AVOTI

- 4.studija, (2015). *Patriotisko tetovējumu mode: Lielvārdes josta, dabas skati un senās zīmes*. Izgūts no <http://ltv.lsm.lv/lv/raksts/17.11.2015-patriotisko-tetovejumu-mode-lielvārdes-josta-dabas-skati-un-sena.id60205/> (skatīts 17.04.2016.)
- Ballis, B., (2002). *Symbolic Interaction Theories*. ProQuest Information and Learning Company. SAGE Inc.
- Blumer, H., (1986). *Symbolic Interactionism: Perspective and Method*. University of California Press, Berkeley, Los Angeles, London. Izgūts no <http://dx.doi.org/10.1002/aehe.3640040205>
- Braun, V. and Clarke, V. (2006) *Using thematic analysis in psychology*. *Qualitative Research in Psychology*, 3 (2). pp. 77-101. ISSN 1478-0887 Izgūts no http://eprints.uwe.ac.uk/11735/2/thematic_analysis_revised... (skatīts 20.05.2016.)
- Carter M. J., Fuller C., (2016) *Symbols, meaning, and action: The past, present, and future of symbolic interactionism*. California State University, Northridge, USA. SAGE
- Charon, J. M., (2001). *Symbolic Interactionism: an introduction, an interpretation, an integration*. Upper Saddle River, NJ (etc.); Prentice Hall.
- Creswell, J. (2013). *Designing a Qualitative Study*. – *Qualitative Inquiry and Research Design*. Thousand Oaks: Sage. 17.lpp
- Crossman, A., (2015). *Symbolic Interaction Theory*. Izgūts no <http://sociology.about.com/od/Sociological-Theory/a/Symbolic-Interaction-Theory.htm> (skatīts 13.03.2016.)
- Denzin, K., N., (2005). *Symbolic Interactionism and Ethnomethodology: A Proposed Synthesis*. *Contemporary Sociological Thought: Themes and Theories* (edited by Sean P. Hier). Canadian Scholars' Press Inc. Izgūts no [http://dx.doi.org/10.1016/0147-619x\(85\)90044-7](http://dx.doi.org/10.1016/0147-619x(85)90044-7)
- Dinnie, K. (2008) *Nation branding: Concepts, Issues, Practice*. Burlington. Butterworth–Heinemann. P. 113 – 114. Izgūts no http://www.culturaldiplomacy.org/academy/pdf/research/books/nation_branding/Nation_Branding_-_Concepts,_Issues,_Practice_-_Keith_Dinnie.pdf (skatīts 28.04.2016)
- Dobelniece, S., *Kvalitatīvās pētījumu metodes*. Cilvēks un dzīve socioloģijas skatījumā. Latvijas Universitātes Socioloģijas katedra. Dr. soc. Brigita Zepa, Dr. soc. Aija Zobeba (zinātniskās redaktors). Rīga. 192.lpp

- FDA (Food and Drug Administration), (2009). *Think Before You Ink. Are Tattoos Safe?* Consumer Health Information. Izgūts no <http://www.fda.gov/downloads/ForConsumers/ConsumerUpdates/UCM143401.pdf> (skatīts 05.05.2016.)
- Frecentese, V., (2013). *Tattooing Identity: An analysis of historical and contemporary tattooing practices among members of the military community.* The Department of Anthropology. The Colorado Colleg. Izgūts no <https://www.coloradocollege.edu/dotAsset/d65afbee-d1a8-4344-aa1a-9bd484caf732.pdf> (skatīts 05.05.2016.)
- Frederick G. B., (2003). *Tattoos and the first Amendment-art Should be Protected as Art: the South Carolina Supreme Court Upholds the State's Ban on Tattooing.* University of South Carolina. Izgūts no http://www.grandstrandlaw.com/files/law_review_article.pdf (skatīts 25.04.2016)
- Gibbs, G. R. (2011). *Coding Part 2: Thematic coding.* Aizgūts no https://www.youtube.com/watch?v=B_YXR9kp1_o
- Gibbs, G. R., (2008). *Analysing Qualitative Data.* SAGE
- Heal the World, (2012). *TATTOOS IN THE WORKPLACE STATISTICS.* Izgūts no <http://www.stapaw.com/#!/tattoos-in-the-workplace-statistics/c1490>(skatīts 16.04.2016.)
- Khandkar, S., H., (b.g.) *Open Coding.* Izgūts no <http://pages.cpsc.ucalgary.ca/~saul/wiki/uploads/CPSC681/open-coding.pdf> (skatīts 20.05.2016.)
- Kosut, M., (2014). *The Artification of Tattoo: Transformations within a Cultural Field.* *Cultural Sociology.* Vol 8 (2) 142 – 158. SAGE 146.lpp
- Kropļijs A. un Raščevska M.. (2004). *Kvalitatīvās pētniecības metodes sociālajās zinātnēs.* Rīga: RaKa. 99.lpp
- Lawrence, T., (b.g.). *A Tattoo Is For Life: - A Sociological Study Of The Changing Significiance Of Tattoos.* Izgūts no <http://www.tattoo.co.uk/pdf/dis1.pdf> (skatīts 05.05.2016.)
- Lāce, T., (1996). *Kvalitatīvās pētījumu metodes.* Cilvēks un dzīve socioloģijas skatījumā. Latvijas Universitātes Socioloģijas katedra. Dr. soc. Brigita Zepa, Dr. soc. Aija Zobebe (zinātniskās redaktors). Rīga. 162.-166.lpp.
- Leader, J. K., (2015). *Stories on the Skin: Tattoo Culture at a South Florida university.* Arts & Human Education, Vol. 14(4) 426-446 SAGE
- Lucia Benaquisto. *Open Coding.* Aizgūts no <http://dx.doi.org/10.4135/9781412963909.n299>

- McLeod, S. A. (2008). *Social Identity Theory*. Izgūts no www.simplypsychology.org/social-identity-theory.html
- Mead G. H., (b.g.) *Mind, Self and Society from the Standpoint of a Social Behaviorist*. Izgūts no <http://livros01.livrosgratis.com.br/bu000001.pdf> (skatīts 28.04.2016)
- Ministru kabinets, (2015). *Noteikumi par higiēnas prasībām tetovēšanas un pīrsinga pakalpojumu sniegšanai un speciālajām prasībām tetovēšanas līdzekļiem*. Izgūts no <http://likumi.lv/ta/id/273895-noteikumi-par-higienas-prasibam-tetovesanas-un-pirsinga-pakalpojumu-sniegsanai-un-specialajam-prasibam-tetovesanas-lidzekliem> (skatīts 17.04.2016.)
- Mun, J. M., Janigo, K. A., Johnson K. P., (2012). *Tatto and the Self*. Clothing and Textiles Research Journal. SAGE DOI: 10.1177/0887302X12449200
- Nooy, W. (2009). *Formalizing symbolic interactionism*. Methodological Innovations Online 4 Oxford University Press. The Shorter Oxford English Dictionary. Volume II p. 1361
- Patterson, M., Schroeder, J., (2010). *Borderlines: Skin, tattoos and consumer culture theory*. SAGE. DOI: 10.1177/1470593110373191
- Pew Research Center, (2010). *Millennials' Judgments About Recent Trends Not So Different*. Izgūts no <http://www.pewresearch.org/2010/01/07/millennials-judgments-about-recent-trends-not-so-different/> (skatīts 16.04.2016.)
- Pew Research Center, Tattoo Finder, Vanishing Tattoo, (2015). *Tattoo Statistics*. Izgūts no <http://www.statisticbrain.com/tattoo-statistics/> (skatīts 16.04.2016.)
- Rīga TV24, (2014). *Tetovējumi un tetovēšana kāpēc un kā*. Izgūts no <https://www.youtube.com/watch?v=djjipYpeJv4> (skatīts 16.04.2016.)
- Sanders, C., Vail, D. A., (2009). *Customizing the Body: The Art and Culture of Tattooing*. Temple University Press.
- Shulman, S. (2003) *Challenging the civic/ethnic and West/East dichotomies in the study of nationalism*. Comparative Political Studies. P. 559. Izgūts no <http://dx.doi.org/10.15192/pscp.aab.2015.4.3.106113> (skatīts 28.04.2016)
- Smits, D. E., (1997) *Nacionālā identitāte*. Izdevniecība „AGB”
- Strauss, A., Corbin, J., (b.g.) *Basics of Qualitative Research: Techniques and Procedures for Developing Grounded Theory*. Second Edition. Izgūts no <http://www.li.suu.edu/library/circulation/Stein/Comm%206020ksStraussCorbinBasicsQualitativeFall07.pdf> (skatīts 20.05.2016.)
- TattooNow, (2006). *How to get the Perfect Tattoo. A Comprehensive Guide*. Izgūts no <http://www.offthemapattoo.com/The-Perfect-Tattoo.pdf> (skatīts 05.05.2016.)

Uzziņu dienests 1188. Tetovēšanas salonu skaits Rīgā. Izgūts no <http://www.1188.lv/katalogs/Tetov%C4%93%C5%A1ana?order=recommended&places=R%C4%ABga> (skatīts 16.04.2016.)

Vivek, K., Verghese, J., Harvey, G., (2010). *Tattoos: what is their significance?* Advances in psychiatric treatment. vol. 16, 281–287 doi: 10.1192/apt.bp.108.006205

Vorslija, H., (2011). *MODE.100 būtiskas idejas*. Laurence King Publishing Ltd. London. SIA "Jāņa Rozes apgāds", Renāte Punka, tulkojums latviešu valodā, 2013. 145.lpp

9. PIELIKUMI

1.pielikums. Intervijas vadlīnijas

1. **Personība.** Pastāsti, lūdzu, nedaudz par sevi:

- vecums,
- dzimtā pilsēta,
- nacionālā piederība
- darbavieta vai skola

2. **Stāsts.** Cik tetovējumu tev ir? Kad pirmais? Kurās vietās? Ir kāda vieta, kurā noteikti negribētu tetovējumu? *Ja ir vairāki tetovējumi* – kurš ir mīļākais?

- Kas pamudināja Tevi taisīt tetovējumu? Bija arī citi varianti, ko taisīt šī tetovējuma vietā, vai uzreiz zināji, ka vēlies tieši šo?
- Kāda loma tetovējuma tapšanā bija tetovētājam (vai gāji uz salonu un pētīji piedāvājumu katalogus, kopā zīmējāt skici, balstoties uz Tavu ideju, vai arī Tu jau aizgāji ar pilnīgi nostrādātu domu)? Padomā bija vairāki tetovētāji?
- Cenai bija kāda nozīme veidojot šo tetovējumu? Un vai nozīme bija arī sāpēm (izvēlēties tetovēt tādā vietā, kurā mazāk sāp)?
- Kāds ir tavs tetovējuma stāsts/skaidrojums/nozīme?
- Kāda ir tava attieksme pret tetovētiem cilvēkiem (vai ir svarīgi, ka otram pusītei ir/nav tetovējumu)?

3. **Sekas.**

- *(tiem, kam tetovējums ir ilgāku laiku)* – ko Tu tagad domā par savu tetovējumu? Nenožēlo? Tetovējums ar laiku nav mainījis savu nozīmi? *(ieguvis citu vai paspilgtinājis jau esošo)*
- Kad Tu ikdienā pārstāji ievērot savu tetovējumu? Uzskati, ka nu jau tas ir kļuvis par daļu no Tevis?
- Kāds ir ģimenes un draugu viedoklis par tetovējumiem?
- Vai ir svarīgs apkārtējo viedoklis.
- Vai Tu uztraucies par tetovējumu ietekmi uz veselību?
- Plāno vēl kādu tetovējumu?
- Tavuprāt, tetovējumi ir kā atkarība?

Vai ir vēl kas nepajautāts, ko vēlies pastāstīt par savu tetovējumu vai tetovēšanās pieredzi?

1. Intervija. Tetovētājs.

Intervija ar tetovēšanas salona Extreme Tattoo īpašniekiem Inesi Eglāju un dēlu Ediju Eglāju.

No kurienes esat?

Rīgas

Kā Jūs izvēlējāties kļūt par tetovēšanas mākslinieku?

Tas ir neparasts stāsts, kuru patiesībā uzdod diezgan bieži. Es gan parasti nedaudz nodrebu, jo tas nav tradicionālais – patīk vai nepatīk. Mans vīrs bija tetovētājs. Kad viņš saslima ar vēzi, no ķīmijterapijas nejuta pirkstus. Bet viņš bija iesācis darbus cilvēkiem un nevarēja viņus pabeigt. Tad tie darbi man bija jāpabeidz viņa vietā. Diezgan smagi gāja. Viņš sēdēja blakus un skatījās. Es neko lāga daudz nepratu. Pēc viņa nāves, es praktiski turpinu viņa iesākto. Varētu teikt, ka tādā pat kā piespiedu kārtā, bet man patīk tas viss.

Sanāk, ka mākslinieciskā ievirze Jums bija? Nevar taču uzreiz tā..

Var.

Zīmēšana un mākslas skolas..

Atkal garām. Mākslas skola nevar pataisīt tevi par mākslinieku. Vajag gribēt. Tam ir jāpatīk. Ja skatīsies tikai mākslas skolas, tetovētāju skolas, vēl nez kādas skolas.. Tas ne vienmēr garantē rezultātu. Cilvēki bieži vien domā, ka salonā tapis tetovējums uzreiz ir kvalitāte. Ne jau salons tetovē, bet cilvēks.

Protams, mākslas skolas, kā jau lielākoties visiem bērniem. Vēlreiz atkārtāju, tam ir maz sakara. Cilvēks var būt mākslinieks arī bez mākslas skolas.

Cik liela pieredze jau Jums ir šajā jomā, cik gadus jau Jūs tetovējat?

Septiņus. Tas ir ļoti maz. varētu teikt, ka man nemaz nav pieredzes.

Jums pašai arī ir tetovējumi. Kā Jūs izvēlēlaties savus?

Tiem, kas pie manis mācās, ir vajadzība kaut kur patrenēties. Tā es arī izvēlos savus tetovējumus.

Jūs sevi arī tetovējat?

Jebkuram tetovētājam, kurš sāk tetovēt, tas jādara uz sevis. Jo viņam ir jāsaprot, kā tas viss notiek. Tas ir tas, ko es teicu – nevar iemācīt neviena skola. Var iemācīt salikt mašīnīti kopā, bet tikai darbs pašam. Un, apmēram, pēc pieciem gadiem tetovētājs vispār var saprast, kas notiek. Tas ir milzīgs, milzīgs darbs. Dienu dienā, ar daudz kļūdām.

Vai arī tetovējumiem ir modes tendences, aktualitātes?

Nerunājot par nacionālajiem tetovējumiem, bet vispārīgi, es domāju, ka noteikti ir modes tendences. Bet viņas atšķiras.. teiksim, tas, kas ir Latvijā un kaut kur citur – tas ir atkarīgs no mentalitātes un pamatiedzīvotāju slāņa.

Tagad arī ir kaut kāda aktualitāte? .. piemēram, bieži nāk klienti un jautā noteiktas lietas

Cilvēki ir īstenībā.. es negribu nievājoši, bet cilvēki ir pūlis. Un viņi redz kādam tetovējumu un tad masveidā mēģinu viņus – man draudzenei tāds ir, es arī tādu gribu.

Bara instinkts.

Bara instinkts. Man ir darbs mēģināt atrunāt, pierunāt. Es tomēr gribu, lai katram ir kaut kas savs. Jo tas īstenībā nemaz nav grūti.

Jūs arī esat taisījusi nacionālos tetovējumus?

Es esmu taisījusi, bet es netaisu tik daudz kā mans dēls Edijs. tā ir specifika, kuru es nelabprāt taisu, jo tur ir vajadzīga milzīga meistarība tieši no tehniskā viedokļa, lai novilkta grafiskās līnijas precīzi. Es to varu izdarīt, bet es ļoti nelabprāt. Man vairāk patīk tādi mākslinieciski tetovējumi. Es gan cenšos arī tos latvisko mēģināt uztaisīt dzīvākus – ar vārpām, kaut kādiem elementiem, lai viņi ir interesantāki.

Ir novērojamas, kādas cilvēku grupas nāk tetovēties – piemēram, izteikta vecuma grupa vai dzimums?

Nē, par dzimumiem pilnīgi noteikti nevar to teikt.

Un vecumi?

Es arī tā nevarētu teikt. Pamatā tie ir jaunieši, bet ne ļoti jauni. Ap gadiem 30. Tas varētu būt pamats, kas tetovējumus varētu gribēt. Bet ir arī stipri vecāki cilvēki. Tādēļ mēs varam secināt, ka tetovējums jau sāk atļauties – mēs esam izgājuši ārā no kaut kādiem rāmjiem, no aizspriedumiem. Beidzot esam sapratuši, ka dzīve ir tikai viena – šeit un tagad. Domāt, ko domā kaimiņš, šefs, nav jēgas. Ir jēga darīt to, ko vēlies un kas sagādā prieku. Tetovējumi tagad ir kļuvuši, tiešām, varētu teikt, par mākslu. Tie vairs nav bara simboli, kaut kādi apzīmējumi.

Ir atnācis arī kāds nepilngadīgs cilvēks?

Nepilngadīgie ir, bet ļoti maz, ļoti maz. viņi var painteresēties par tetovējumiem, bet viņus tetovē ar vecāku klātbūtni.

Zīmītes neder?

Zīmes der, man ir pāris zīmes (*apskatu tās*), kad vecāki nevar tikt līdzī. Saka, ka var jau noviltot. Bet tad jau tā ir parakstu viltošana – tur ir mammas vārds, uzvārds. Es jau nevaru izsekot līdzī visam. Bet vislabāk ir, ja kāds no vecākiem ir klāt.

Var just, ka jaunākiem cilvēkiem tetovējumi ir nepārdomātāki?

Viņi ļoti maz nāk. Viņi pat īsti negrib tos tetovējumus. Man liekas, ka tur ir kādam briedumam jābūt. Kaut kas pozitīvs šajā jomā notiek. Tādi pavisam jauni cilvēki.. Kā tev, Edij, ir ar tiem jauniešiem? Nemaz tik daudz nav?

Edijs: nu nav. Ja arī atnāk, tad pārsvarā kaut ko ļoti maziņu taisa. Tur tad pat nav baigi ko nožēlot, ja kaut kas ir..

bet vispār jauniešu ir maz..

Edijs: mēnesī kādi trīs.

nepilnagadīgo ir ļoti maz, pat tādi uz 18 gadiem ir maz. vairāk ir tādi, kam ir stabils darbs, ienākumi. Vai kaut kāds briedums iestājas, kad tu saproti, bet kopē joprojām, vēlas sapņu ķērājus, spalviņas. Meitenes kā ieciklējas, tā gatavs. Tad mēs atkal ejam tālāk un pēc kāda laika taisām ciet. Bet tas nebeigsies nekad. Tas vienmēr tā būs, būs personības un būs bara cilvēki. Ar to ir jārēķinās. Te man pašlaik guļ personība.

Ir atšķirības starp sieviešu un vīriešu tetovējumiem? Piemēram, vīriešiem liekāki, sievietēm mazāki.

Jā, bet ir arī izņēmumi. Esmu sievietēm taisījusi lielus tetovējumus.

Sanāk, ka izņēmumi padara situāciju vienlīdzīgāku?

Noteikti nav jēgas dzimumiem te. Tā nevar runāt. Dalīt pēc dzimumiem, tā nevar. Gribētos pēc tā, kas galvā varbūt (smejas).

Vēl tomēr par dzimumu, kurā ķermeņa daļā pārsvarā izvēlas taisīt tetovējumu – sievietes un vīrieši?

Tagad tas ir jau ir tik ļoti izlīdzinājies.

Edijs: nu ir jau.. vairāk uz pleciem tetovē.

džeki taisa arī, bet visas rokas tāpat, Edij. Sievietes netaisa vairāk un krustiem tik daudz kā agrāk to darīja. Tas sāk pagaist. Varam secināt, ka dzimumi sāk izlīdzināties. Vai nu sievietes kļūst vīrišķīgākas, vairāk atļaujas. Varbūt arī patīk šokēt.

Tetovēšanas laikā cilvēki daudz runā un stāsta par sevi? Tā var iepazīt cilvēku un saprast, kādēļ viņam ir tāds tetovējums?

Ļoti reti ir tādi, kas klusē. Lielākoties mani klienti vēlāk ir mani draugi. Mēs esam tik tuvi viens otram, kas tas jau ir intīmi. Mēs runājamies un zinām viens par otru diezgan daudz, ja tas ir lielāks tetovējums. Bet ir gadījumi, kad mazs tetovējumiņš – tad nepaspēj parunāt.

Vislabākais ir, ja ar cilvēku atrod kontaktu un var ar viņu runāt. Tad arī izdodas kopdarbs.

Savādāk iznāk, kā uz veikalu aiziet pēc desas. Tas ir kaut kas vairāk, tā ir ķermeņa daļa, tu jau esi daļa no cilvēka ķermeņa. Kā jūs varat nebūt draugi?

Ir atšķirības uzvedībā cilvēkiem, kam jau ir tetovējumi un tiem, kas atnāk taisīt pirmo?

Lielāks stress, bailes..

Jā! Tā ir neziņa. Gadās, ka draudzenes vai draugi sabaida. Vai arī palasa internetā. Bet tie, kas baida, viņi jau paši grib būt baigie varoņi. Saka, ka šausmas un tas ir baigi traki, labāk neej,

netaisi. Bet tad atnāk, pasēž, padzeram tēju, papļāpājam, pašķirstam žurnālus. Tad cilvēks ir mierīgs un beidzas ar to, ka saka – es domāju, ka tas būs briesmīgāk.

Neliela pauze sarunā. Saruna tiek turpināta ar Ediju.

Cilvēki domā par cenām?

Jā, domā.

Tas ietekmē izmēru, detaļas?

Tas ietekmē to, cik laika ziņā tas iznāks. Cilvēki bieži prasa – cik maksā tetovējums? Tas ir tāpat kā pajautāt, cik maksā mašīna. Jo smalkākas un sarežģītākas detaļas, jo vairāk laika aizņem. Tāpat arī izmērs – liels tetovējums aizņem vairāk laika.

Izvēlas tetovējumus taisīt vietās, kuras ir mazāk sāpīgas?

Protams! Pārsvārā cilvēki ir izdomājuši vietas, tad prasa – sāpēs vai nē? Meitenēm pārsvārā nemaz nesāp. Džekiem, jā, džekus es vienmēr atrunāju no vēdera lejasdaļas, ribām, uz vēdera preses netaisīt. Tās ir vietas, ka tiešām sāp.

Parasti cilvēki nāk ar gatavu ideju, vai nāk pēc konsultācijas?

Dažiem ir jau viss gatavs, dažiem ir ideja apmēram. Nav bijis tā, ka atnāk cilvēks un pilnīgi neko nezina, ko viņš grib. Apmēram jau kaut kāda vīzija tomēr ir.

Bieži nāk līdz draugi vai radnieki?

Diezgan bieži, jā. Pārsvārā meitenēm.

Puišiem mazāk?

Puišiem sieva vai draudzene vienreiz atnāk, bet vairāk nenāk. Ir pārāk garlaicīgi trīs stundas nosēdēt.

Cilvēki nāk labot tetovējumus?

Ļoti bieži.

Kāds varētu būt pamatojums?

Slikta kvalitāte, nauda pažēlota, jaunības kļūda. Ļoti bieži.

Ir gadījies atrunāt cilvēku no tetovējuma taisīšanas?

Vienīgais, ko es atrunāju, ir draudzeņu vai draugu vārdus. Un dzīvu radnieku portretus. Portretus taša par piemiņu.

Tā ir tāda kā mānticība?

It kā, jā. Bet arī par to, ka nevar draudzeņu vai draugu vārdus tetovēt, nezinu, vai tā ir mānticība vai nē, bet 95% gadījumi rāda, ka izšķiras, kolīdz uztaisa tetovējumu.

Pēc tetovējuma uztaisīšanas, cilvēki nāk ar sūdzībām – alerģiska reakcija, kaut ko gribas pielabot?

Kādreiz jau jā, alerģijas baigi reti. Bet kaut kādi lieli, melni tetovējumi ja jātaisa, nu tur vienmēr ir jāpielabo. Tās nav sūdzības, bet ir jāpiekrāso. Nav bijis tā, ka kāds ir neapmierināts.

Uzskati, ka tetovējumi ir atkarība?

Jā, ļoti.

Pastāti, Edij, lūdzu, vēl par nacionālajiem tetovējumiem – kad tāda mode parādījās.

Es teiktu, ka tā ir vairāk modes lieta. Pēdējā gada laikā ir stipri mazāk. Parasti pirms nacionāliem svētkiem grib tetovēties. Tagad ir trīs nedēļās varbūt viens jātetovē, agrāk bija apmēram pa trīs nedēļā.

Tagad arī ir kāda tendence?

Vienmēr meitenes gribēs putniņus, spalviņas, sapņu ķērājus. Bet es pat nezinu.

Inese: cilvēki ir palikuši gudrāki. Vairs neskrien viens otram pakaļ. Man tas ļoti patīk. Cilvēki grib atšķirties. Vairs negrib būt barā. Tetovējumi ir dažādi, var piedāvāt visādus variantus un tad saka – O, es nebiju iedomājies, ka tā varētu. Cilvēki ir palikuši gudrāki.

Tetovēti cilvēki veido vienu grupu?

Nē, tā nav. Tur jau tā lieta, ka nav vairs tā, kā agrāk, kad tetovējās cietumnieki, rokeri. Tad tetovējums vilkās līdzī kā šleife.

Edijs: Tagad visi taisa.

Inese: deputātiem, ķirurgiem, mūziķiem, sportistiem.. nevar pat iedomāties, kādi tetovējumi cilvēkam zem drēbēm.

2.Intervija. Klients.

Intervija ar Ediju, 29 gadus jaunu vīrieti.

Pastāsti, lūdzu, nedaudz par sevi.

Esmu dzimis 1987.gada 23.augustā.Talsos. Latvietis protams. Kopš 2007. gada esmu Latvijas Republikas Bruņoto spēku karavīrs. Esmu bijis četrās starptautiskajās miera uzturēšanas misijās Afganistānā.

Cik tetovējumu Tev ir?

Kopā man ir trīs tetovējumu. Savu pirmo tetovējumu uztaisīju 2010. gadā, uz pleca, tajā attēlots ir gladiators.

Ir kāda vieta, kurā noteikti negribētu tetovējumu?

Nekad negribētu tetovējumu uz sejas, vai intīmajām ķermeņa daļām (smejas)

Kas pamudināja Tevi taisīt tetovējumu?

Ja iet runa par muguras tetovējumu, tad ideja par tieši šo tetovējumu nāca kolīdz ieraudzīju zīmējumu, bija doma kaut ko tetovēt, bet nezināju ko, un, kad ieraudzīju zīmējumu, tad sapratu, ka tas ir tieši tas, kas vajadzīgs.

Kāda loma tetovējuma tapšanā bija tetovētājam?

Tetovētāja loma tetovējuma izvēlē nav liela, tetovētājs drīzāk tiek piemeklēts attiecībā pret zīmējumu, ko vēlies tetovēt, jo viens mākslinieks pratīs labi tetovēt portretus, bet būs švakāks uz grafiskiem attēliem, utt. Tāpēc tetovētāju attiecīgi piemeklē savām vēlmēm un tetovētāja spējām. Tetovētājs manam muguras darbam veica dažas korekcijas skicei, lai zīmējums būtu detalizētāks un labāk izskatītos uz ādas, šāda veida izpausme ir laba lieta māksliniekam, un viss perfekti atbilda manām vēlmēm.

Cenai bija kāda nozīme veidojot šo tetovējumu? Un vai nozīme bija arī sāpēm (izvēlēties tetovēt tādā vietā, kurā mazāk sāp)?

Tetovēšana aizņēma ap 13-14 h, četri piegājieni kopā. Sāku augustā un pabeidzu tieši uz Lāčplēša dienu. Ja runājam par cenu, tad manā uztverē, nav gudri meklēt lētāko variantu, ir jāmeklē labākais variants, cena nav noteicošā, jo esmu ar mieru maksāt, lai tikai tas zīmējums atbilstu manām vēlmēm un prasībām.

Sāpes ir neatņemama sastāvdaļa tetovēšanai, ja ir bail no sāpēm tad arī sāpēs jebkur, kur tetovē (smejas). Uz muguras ir diezgan daudz nervu gali un kamoli, tāpēc tur bija ļoti plašs sāpju diapazons, bet sāpes nav tā lieta, kas ietekmētu kaut ko tetovējuma vietas izvēlē, vismaz man tā ir.

Kāds ir tavs tetovējuma skaidrojums, nozīme?

Mana tetovējuma skaidrojums ir meklējams Latviešu komponista Brauna un rakstnieka Raiņa darbā: Saule, Pērkons, Daugava. Mani uzrunā tieši Brauna mūzika un Raiņa

vārdi tajā. Katru reizi klausoties šo skaņdarbu, skrien skudriņas un ir sakāpinātas emocijas. Manā un manu draugu lokā, kā arī citu cilvēku uztverē, Saule, Pērkons, Daugava ir neoficiālā Latvijas himna, kas atbilst vairāk mūsu senču dievībām utt, nekā Dievs, kas ir uzsvērts mūsu oficiālajā himnā. "Saule, Pērkons, Daugava" tie esam īstie mēs! Šim tetovējumam ar savu dziļo jēgu un ziņu ko tas nes, nav vecuma sliexnis, tas morāli nekad nenovecos un tā vērtība būs vienmēr augsta, tāpēc ideālāku tematiku tetovējumam nevaru iedomāties.

Tetovējuma skices autors ir mans paziņa Dainis Rudens, viņš šo zīmējumu uzzīmēja uz ēkas sienas Tallinas ielā.

Kāda ir tava attieksme pret tetovētiem cilvēkiem?

Mana attieksme pret tetovētiem cilvēkiem ir pozitīva, nekā sliktu tur neredzu, un laiki, kad tetovējumi saistījās ar cietumu tikai, jau sen ir aizgājuši. Protams, ja tetovējums ir profesionāli uztaisīts, nav bezgaumīgs utt., tas parāda to, ka cilvēks nebaidās būt personība.

Ko Tu tagad domā par savu tetovējumu? Nenožēlo?

Es savus tetovējumus nenožēloju un to arī nedarīšu. Tetovējumus, pirmkārt, cilvēkam būtu jātaisa pašam priekš sevis, nevis kāda cita, tad arī nenāksies nožēlot uztetovēto.

Pēc cik ilga laika Tu pārstāji ikdienā ievērot savu tetovējumu (aizmirsti, ka Tev tāds vispār ir)?

Nav tā, ka Tu aizmirsti, ka Tev ir tetovējums, Tu vienkārši apzinies, ka viņš Tev ir un viss. Neesmu pieķēris sevi pie domas, ka esmu aizmirsis, ka man ir tetovējumi, es vienkārši zinu, ka viņi man ir un viņi man netraucē.

Tetovējums ar laiku nav mainījies savu nozīmi?

Tetovējumi ar laiku nozīmi nemaina.

Kāds ir ģimenes un draugu viedoklis par tetovējumiem?

Ģimenes viedoklis ir neitrāls. Protams, vecākā gada gājuma cilvēki ģimenē varbūt ir konservatīvāki pret to visu, bet būtībā tas ir mans ķermenis, mans templis un daru es tur ko gribu.

Un citu apkārtējo viedoklis –neinteresē?

Apkārtējo viedoklis vispār nekādu lomu nespēlē, nevajag baidīties būt personībai.

Vai Tu uztraucies par tetovējumu ietekmi uz veselību?

Tetovējumiem nav nelabvēlīga ietekme uz veselību!

Plāno vēl kādu tetovējumu?

Es plānoju nākamo tetovējumu šogad, vasarā.

Tavuprāt, tetovējumi ir kā atkarība?

Tetovējumi nav kā atkarība, bet, ja ir vēlme sevi tādā veidā izgreznot, tad tā arī nekur nepazudīs. Atkarība no sāpēm tetovēšanas laikā- tā gan rodas, un tas ir pielīdzināms atkarībai no adrenalīna, jo tetovējot kaut ko sev, organisms izdala adrenalīnu.

Ir vēl kas, ko vēlies pateikt par savu tetovējumu vai tetovēšanās pieredzi?

Ļoti bieži nākas saskarties ar jautājumu „kāda ir nozīme tam un šim tetovējumam?”

To nozīme ir tikai man, un tā nav domāta skaidrot kādam citam, tāpēc es neatbildu uz šādu jautājumu. Par manu muguras tetovējumu – Tam, protams, ir nozīme, bet vairāk tā ir piederība, vērtība un sajūtas, nekā nozīme.

Bakalaura darbs

„Nacionālie motīvi tetovējumu izvēlē: klientu un mākslinieku pieredze” izstrādāts LU Sociālo zinātņu fakultātē.

Ar savu parakstu apliecinu, ka pētījums veikts patstāvīgi, izmantoti tikai tajā norādītie informācijas avoti.

Darba apjoms (neskaitot titullapu, satura rādītāju, apzīmējumu sarakstu, izmantotās informācijas avotu sarakstu, pielikumus, dokumentāro lapu un zemspītras atsauces) ir 110 144 rakstu zīmes (ieskaitot intervālus).

Autors: Marlēna Vidmane

Rekomendēju/nerekomendēju darbu aizstāvēšanai

(atbilstoši pasvītrot)

Vadītāja: profesore SPPI pētniece Agita Misāne _____ . ____ .2016.

(personiskais paraksts)

Recenzents: dokt. Santa Daume _____

(personiskais paraksts)

Darbs iesniegts Socioloģijas nodaļā 27.05.2016.

Dekāna pilnvarotā persona: metodiķe Inga Poļaka

Darbs aizstāvēts bakalaura gala pārbaudījuma komisijas sēdē

____.06.2016. prot. Nr. ____

Komisijas sekretārs: _____ *(personiskais paraksts)*